

Šiaulių universitetas
Humanitarinis fakultetas
Istorijos katedra

Birutė Salatkienė

**Lieporių senovės
gyvenvietės I
(Šiauliai) 2006 metų
tyrinėjimų ataskaita**

Šiauliai
2007

TURINYS

Įvadas.....	3
172 perkasa.....	7
Armuo.....	7
30-40 cm gylis.....	7
40-50 cm gylis.....	11
50-60 cm gylis.....	14
60-70 cm gylis.....	20
70-80 cm gylis.....	26
80-140 cm gylis. Kūdra.....	32
Sienų pjūviai.....	45
Baigiamosios pastabos.....	49
Radinių sąrašas.....	52
Fotografijų sąrašas.....	58
Iliustracijų sąrašas.....	59
2006 metų tyrimų programa.....	61
Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus.....	65
Radinių perdavimo aktas.....	66

IVADAS

Lieporių 1-oji gyvenvietė įeina į Lieporių archeologinių paminklų kompleksą, esantį Šiaulių miesto pietiniame pakraštyje. Šis kompleksą sudaro V-VIII a. kapinynas ir 2 gyvenvietės - Lieporių 1-oji, esanti į šiaurę nuo kapinyno ir Lieporių 2-oji, 1993 metais atrasta apie 800 m į rytus nuo kapinyno, rytinėje kelio į Kelmę pusėje.

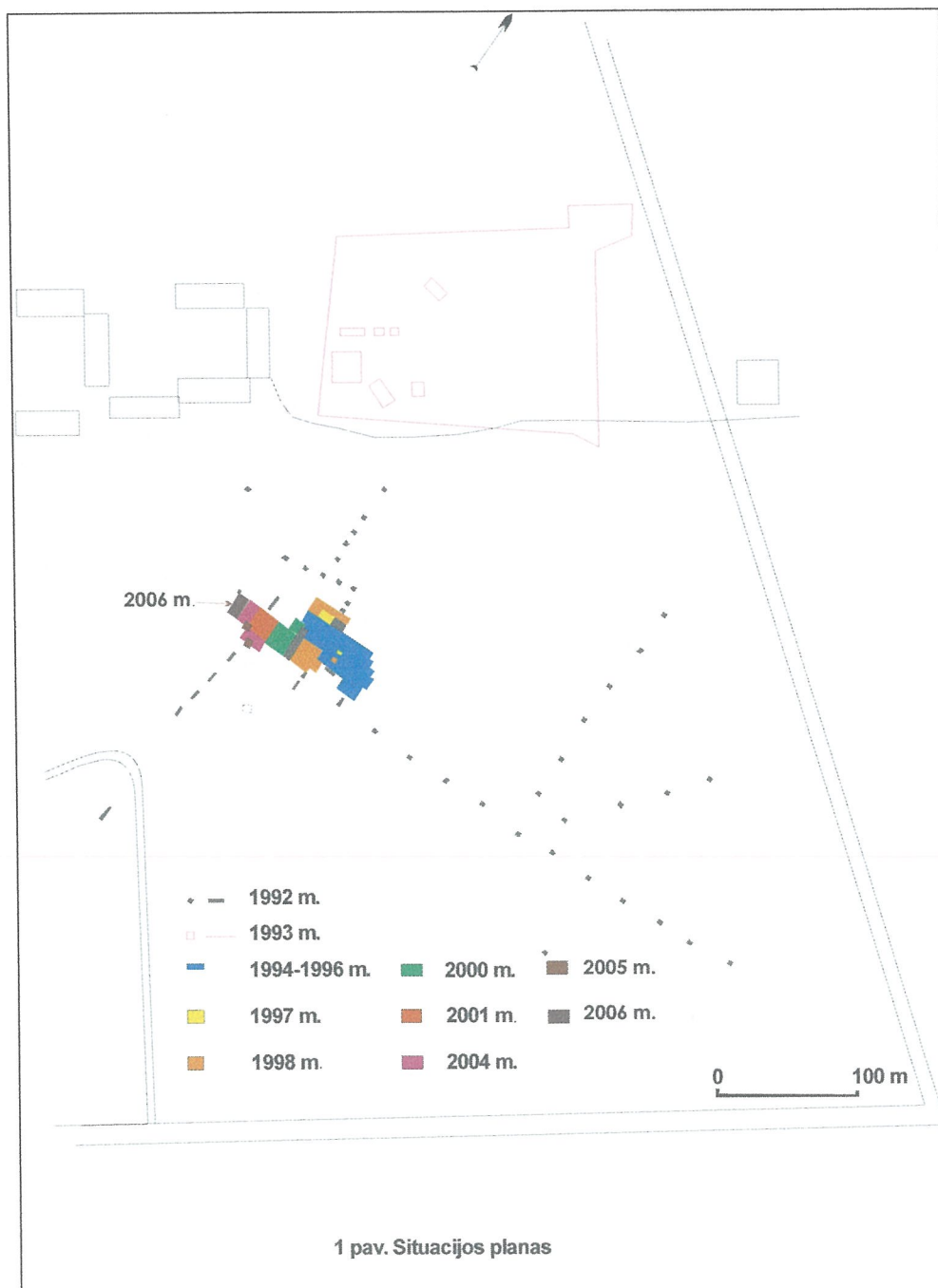
Kapinynas buvo tyrinėtas 1987, 1990 ir 1991 m. (Ataskaitos LII Nr. 1315, 1733, 1834). Apie Lieporių kapinyno tyrinėjimus yra rašyta šiuose leidiniuose :
Vaškevičiūtė I. Lieporių (Šiaulių raj.) kapinynas.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1986 - 1987m. , V,-1988.-p.-114-116.
Salatkienė B. Lieporių (Šiauliai) kapinyno 1990-1991 m. Tyrinėjimai. // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1990 - 1991 m. , V,-1992.-p.-117-122.
Salatkienė B. Žemaičių karių kapai Lieporių V-VIII a. po Kr. kapinyne. // Mūsų kraštas. Nr.2(3). -1993. P- 21-29.
Salatkienė B. Lieporių archeologijos paminklai kaip žemaičių paribio kultūros atspindys // Istoriniai tekstai ir vietos kultūra. Historical scripts and local culture. Šiauliai-Ryga. 2004. P. 138-151.

Lieporių I gyvenvietė buvo tyrinėta 1992 - 1998 ir 2000-2001 metais (ataskaitos LII Nr.2034, 2228, 2421, 2528, 2726, 3837). Apie jos tyrinėjimus taip pat yra rašyta :
Salatkienė B. The complex of archaeological monuments in Lieporiai 5th - 8 th c. AD. Vejle. -1993.-p-103-105.
Salatkienė B. Lieporių gyvenvietės tyrinėjimai.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1992 - 1993 m. , V,-1994.-p.-64-73.
Salatkienė B. Ar išsaugos Šiauliai savo archeologinius paminklus?//Mokslas ir gyvenimas. 1994.-Nr.4.p.-32-33.
Salatkienė B. Lieporių I gyvenvietės tyrinėjimai.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1994 - 1995 m. , V,-1996.-p.-47-52.
Salatkienė B. Lieporių archeologinių paminklų kompleksas.//Šiaulių metraštis 1994 - 1995. ., Šiauliai.-1996. P.-161-169.
Salatkienė B. Geležies lydymo verslas Lieporių I gyvenvietėje.//Kultūros paveldas 1997. Respublikinio seminaro medžiaga.V.-1997.-p.-30-39.
Salatkienė B. Lieporių I gyvenvietės tyrinėjimai.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1996 - 1997 m., V,-1998.-p.-90-99.
Salatkienė B. Lieporių I gyvenvietės tyrinėjimai.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1998 - 1999 m. , V,-2000.-p.-103-106.
Salatkienė B. Lieporių I gyvenvietės tyrinėjimai.//Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2000 - 2001 m. , V,-2002.-p.-.
Salatkienė B. Geležies lydymo ir apdirbimo radiniai Lieporių 1-oje gyvenvietėje // Istorija. Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai.- LVI.-Vilnius.-2003. -P. 3-16.
Salatkienė B. Lieporių neįtvirtinta gyvenvietė I. // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2004 m. V,-2006.-p.-45-52.
Salatkienė B. Lieporių neįtvirtinta gyvenvietė I. // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2005 m. V,-2006.-p.-30-35.
Salatkienė B. The Reconstruction of Wells and Lime Bark Buckets from Lieporiai 1 settlement. *Archaeologia Baltica*-6. Klaipėda. 2006. P. 174-189.

1994 metais, naudojantis 1992 ir 1993 metų bandomųjų perkasų duomenimis ir aerofotonuotrauka, buvo nustatytas Lieporių 1-sios gyvenvietės ir kapinyno plotas. Jie buvo įtraukti į Archeologijos paminklų sąrašą ir pažymėti numeriu AR 1727. Lieporių II gyvenvietė, atrasta iš lėktuvo 1993 05 05, buvo įtraukta į laikinąją apskaitą Kultūros paveldo inspekcijos 1993 12 17 d. nutarimu Nr. 1-8-344. 1998 metais Lieporių

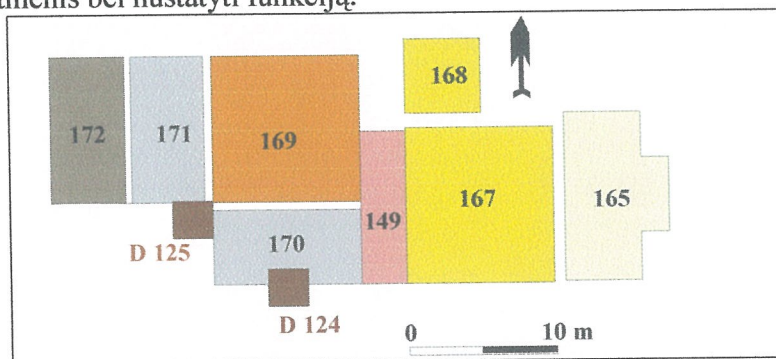
archeologinių paminklų kompleksas buvo įtrauktas į Nekilnojamų kultūros vertybių registrą ir pažymėtas šiais numeriais : Lieporių kapinynas – A 653, Lieporių 1-oji gyvenvietė – A 654, Lieporių 2-oji gyvenvietė – A 655.

Lieporių komplekso tyrinėjimus nuo 1990 metų finansuoja Šiaulių miesto savivaldybė. 1987 ir 1991 m. Lieporių kapinyną tyrinėjo dr. Ilona Vaškevičiūtė, o 1990 - 1998 m. kapinyną ir gyvenvietę tyrinėjo Šiaulių "Aušros" muziejaus archeologijos skyrius, vad. Birutės Salatkienės. Nuo 2000 metų Lieporių 1-sios gyvenvietės tyrinėjimus perėmė Šiaulių universitetas, vad. B. Salatkienė.

1 pav. Situacijos planas

2006 metų tyrinėjimų pagrindinis tikslas buvo pratęsti gyvenvietės tiriamą plotą į V pusę nuo 171 perkasos, kurioje 2004 metais buvo rastos dviejų pastatų liekanos, vieno iš jų buvo likę degėsiai. Norėta patikslinti pastatų matmenis bei nustatyti funkciją.

2 pav. 2006 metų 172 perkasos vieta

2006 metų ekspedicija pradėta liepos 17 d., o baigta rugpjūčio 25 d. Ekspedicijoje dirbo Šiaulių universiteto studentai, III kursų istorikai, atlikę čia archeologinę praktiką. Brėžiniai ir fotografijos B.Salatkienės

3 pav. Tyrimų vieta prieš darbų pradžia; b, c- lupama velėna; d- armens sluoksnio paviršius

SUTARTINIAI ŽENKLAI

	Velėna		Geležinis dirbinys
	Armuo		Gludinto akmens fragmentas
	Kultūrinio sluoksniu žemė		Keramika
	Degėsiai		Kaulai, dantys
	Kūdroso dumblas		Gludiklis
	Melioracijos kanalas, telefono kabelis		Trintuvas
	Įžemis		Galštuvas
	Akmenys		Grūstuvas
	Apdege akmenys		Gludinimo akmuo
	Balkšvas smėlis		Išgraža
	Nuodėguliai		Degtas molis (tinkas)
	Skiedros (mediena)		Šlakas
	Įžemio grumstai (kurmiaraušiai)		Angliukai

172 perkasa

172 perkasa buvo apmatuota už 1 m į V nuo 171 perkasos. Jos dydis buvo 5x10 m, ji orientuota P-Š kryptimi ir pažymėta skaičiais 0-10 iš P į Š ir raidėmis 0-E iš R į V. Iš anksto žinant, kad ekspedicija truks tik vieną mėnesį, didesnės perkasos nebuvo galima matuoti.

Perkasos vietoje žemės paviršius nežymiai nuolaidus Š kryptimi. Šioje vietoje lomelė jau smarkiai praplatėjusi, jos P šlaitas kiek statesnis. Perkasa iškasta lomelės dugne, arčiau pietinio šlaito. Būsimos perkasos vietoje augo pieva, tačiau išsiskyrė plotas apaugęs drėgnų vietų augalais, švendrių atmaina..

Armuo

Velėnos storis buvo apie 15 cm. Po velėna, kaip ir visame gyvenvietės plote pasirodė armuo. Tai tamsi maišyta tamsiai rusva žemė, gana sausa ir kieta po ilgai trukusios kaitros. Armenyje rasta gana daug radinių. Tai žiestų glazūruotų puodų šukės, vinys, plytų trupiniai, čia patekę kartu su mėšlu. Pažymėtina, kad be armeniui būdingų vėlyvų radinių aptikta ir senovės gyvenvietei būdingų dirbinių. Tai gludintų akmenų fragmentai, keletas trintuvų, gludiklių, galąstuvo fragmentas, gludinamasis akmuo. Be to, aptikta smulkių lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukelių, molio tinko trupinių. Vėlyvieji radiniai čia pateko su mėšlu į ariamą dirvą iš kitur buvusios kaimavietės. Pastarosios kultūrinio sluoksnio tyrinėtame plote nebuvo, todėl minėti radiniai, kaip rasti ne pirminėje vietoje, į apskaitą įtraukti nebuvo. Senovės gyvenvietės laikotarpio radiniai į armenį pateko judinant ir ardant kultūrinį sluoksnį, greičiausiai kasant duobes prieš keletą šimtmečių ir melioracijos kanalą sovietmečiu, todėl taip pat rasti ne pirminėje vietoje. Nebeįmanoma nustatyti pirminės jų stratigrafinės padėties bei tikslios vietos, todėl jie taip pat neįtraukti į apskaitą.

4 pav. Armens radiniai; a-plytų trupiniai, žiesta keramika, geležies dirbiniai; b- Lieporių 1-sios senovės gyvenvietės laikotarpio radiniai

30-40 cm gylis

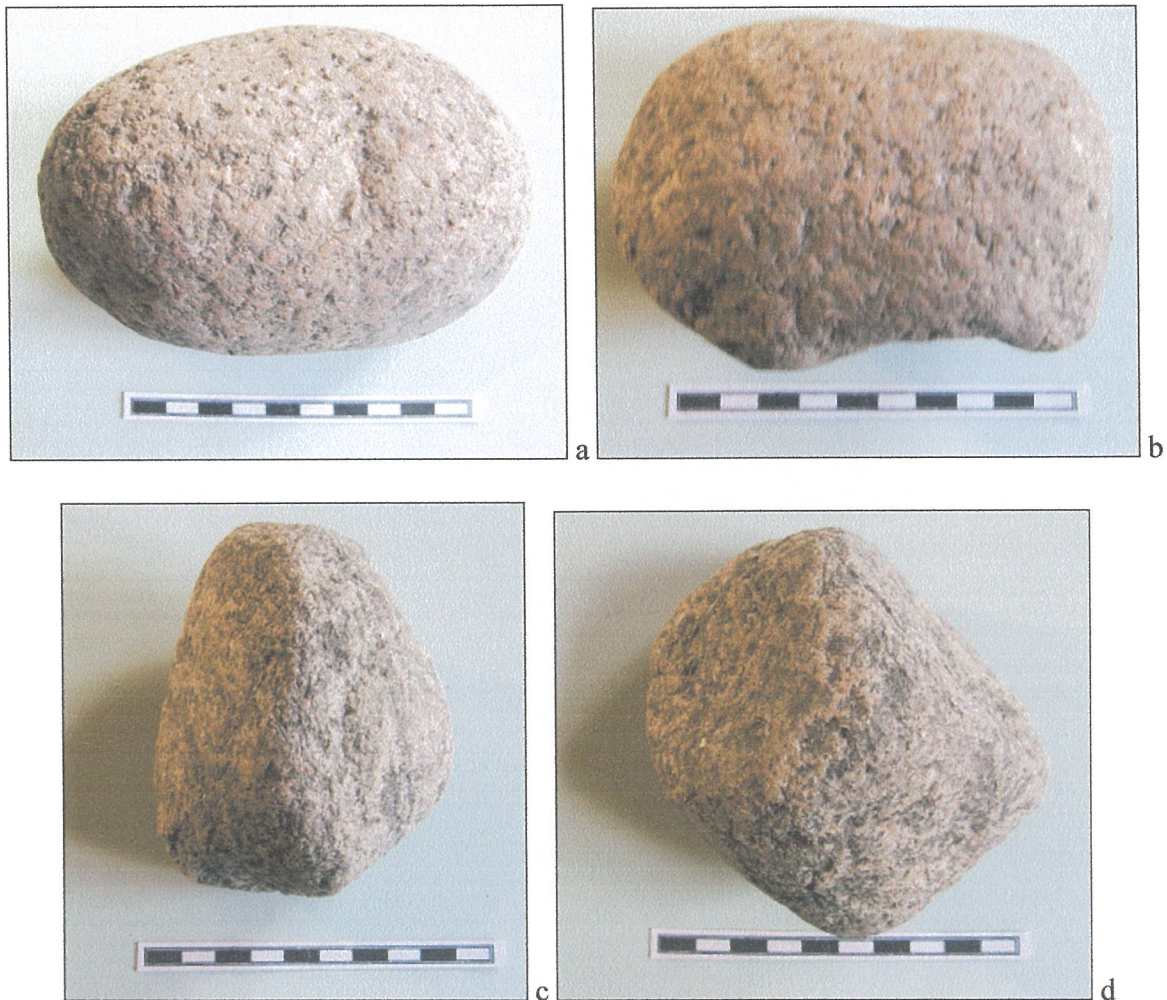
Kultūrinis sluoksnis pasirodė 30 cm gylyje (5 pav.). Jo paviršius, kaip ir visur, išvagotas vagų dugnais, susimaišęs su apatine armens dalimi. Nuo armens kultūrinis sluoksnis skyrėsi tamsesne spalva. Tai buvo tamsiai rusva, maišyta žemė, kurioje aptikta nemažai radinių

30-40 cm sluoksnelyje gana gausiai rasta akmenu. Jie pasklidę po visą perkasos plotą, tačiau išsidėstę netolygiai, jų daugiau perkasos viduryje (8 pav.). Dalis jų buvo 5x10x7 cm ir panašaus dydžio lauko rieduliukai, tačiau daugiau akmenų buvo skaldyti ir apdegę.

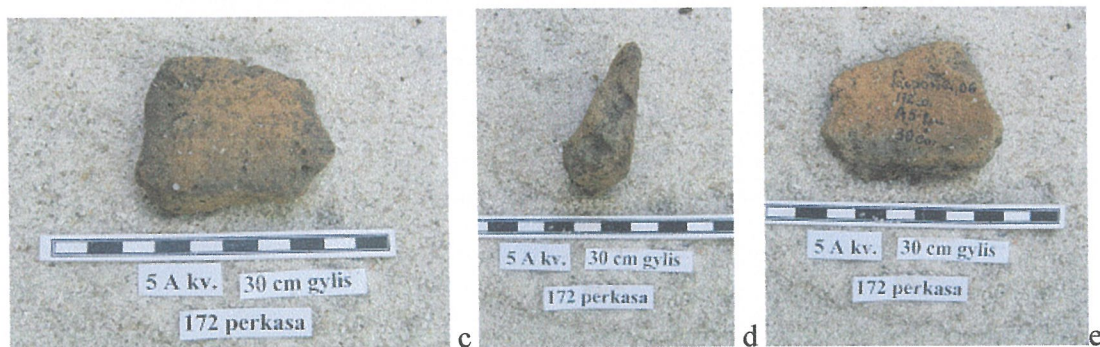
5 pav. 172 perkasa. 30 cm gylis, kultūrinio sluoksnio paviršius

Pietinėje perkasoje, 1A, 1B 1C ir 3C kv. buvo aptikta *angliukų*. *Molio tinko trupinių* rasta visoje perkasoje, tačiau daugiau 9-10 BC kv. 10D kv. rasta gyvulio *kaulo* nuolauža, o 6C, 6D. 9B, 10C, 10D, 10E kv. – labai sunykusių *geležies dirbinių fragmentų*. Smulkių lipdytos *keramikos* lygiu paviršiumi šukelių rasta 5C, 6C ir 9E kv. (7c,d,e pav.). 2E kv. rastas keturkampio pjūvio galastuvo fragmentas (7a,b pav.) , o 7E kv. – gludiklis (6c,d pav.), 10E kv. – akmeninis trintuvas (6a,b pav.). Be to, 1E ir 7C aptikta gludintų akmenų fragmentų.

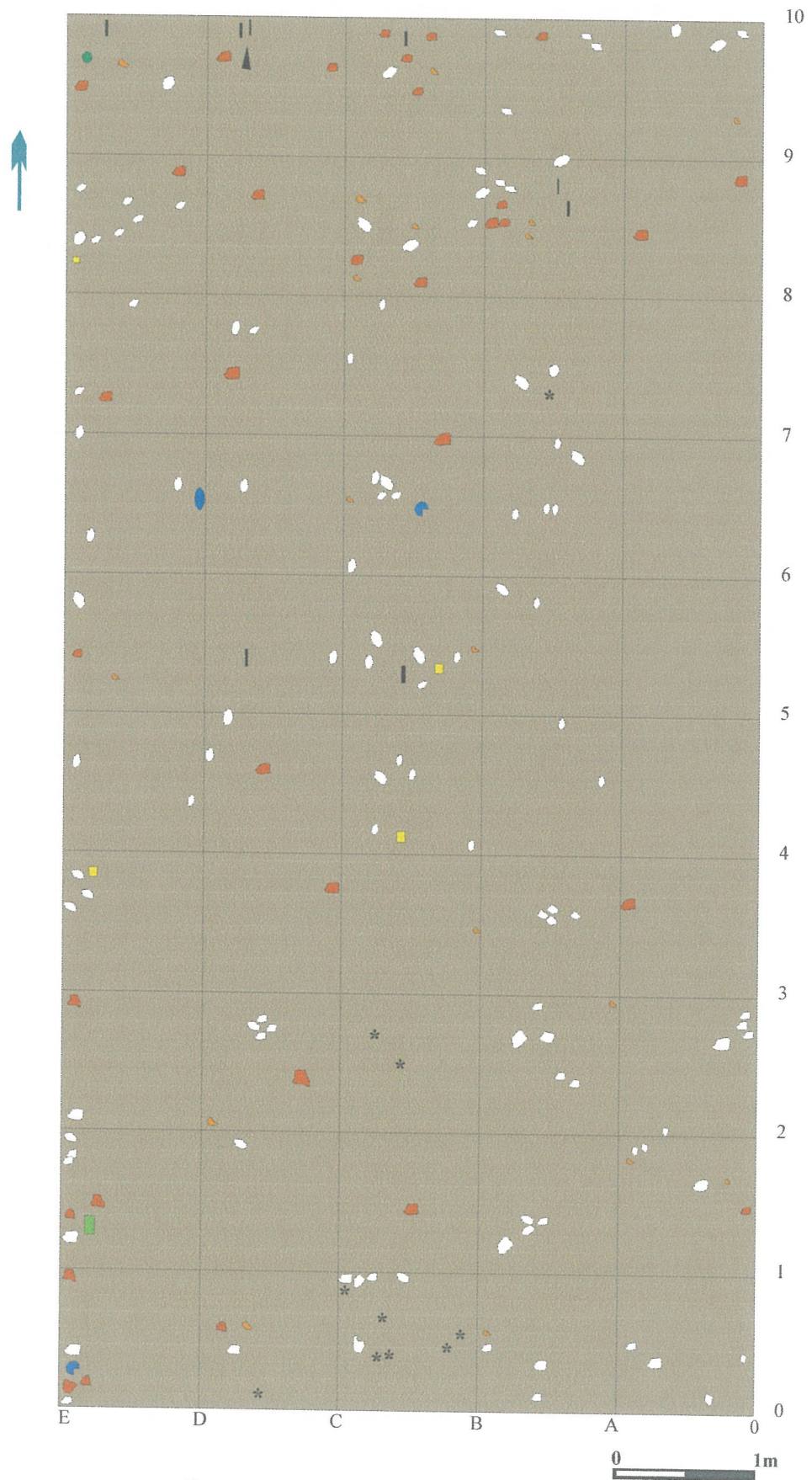

6 pav. 172 perkasa. 30-40 cm gylis. Radiniai: a,b- trintuvas (10E kv.)RS-1* ; c,d- gludiklis (7E kv.) RS-2.

* RS-1 (RS-2 ir t.t.) – radinių sąrašo numeracija

7 pav. 172 perkasa 30-40 cm gylis. Radiniai: a,b- galąstuvo fragmentas (2E kv.) RS-3; c,d,e –lipdyta keramika c-išorė, d –pjūvis, e-vidus. RS-4

8 pav. 172 perkasa 30 cm gylis. Planas

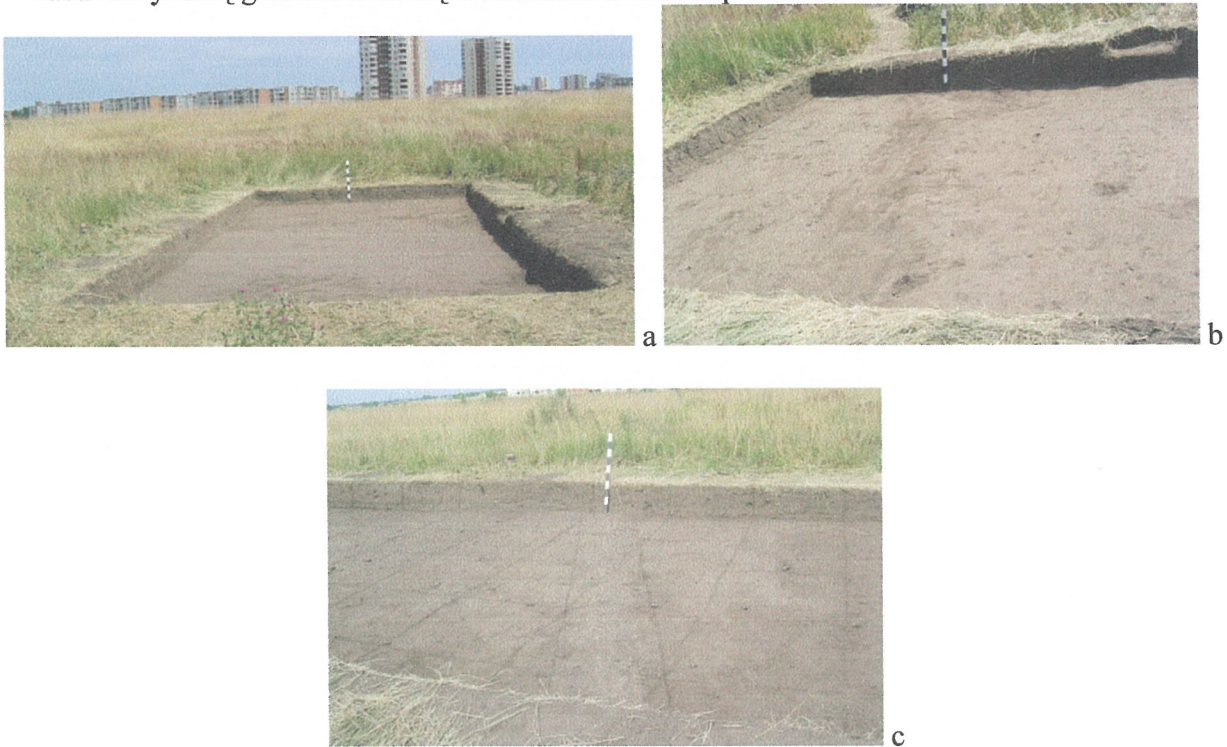
40-50 cm gylis

40-50 cm gylyje 6-9 A-E kv. išryškėjo melioracijos griovio kontūrai (9c, 10 pav.). Šis melioracijos griovys, iškastas išilgai lomeles iš V į R, žinomas nuo 1992 metų kasinėjimų. Jo plotis 50 cm, o kultūriniame sluoksnyje jis išsiskiria tuo, kad jo plote matyti šviesesnė žemė, maišyta su įžemio smėliu. Melioracijos griovio buvimas paaiškina gana didelį gyvenvietės radinių kiekį tyrinėjamos perkasoje armenyje, kadangi kasant išmestos žemės ir užkasant bei lyginant pasklido plačiau.

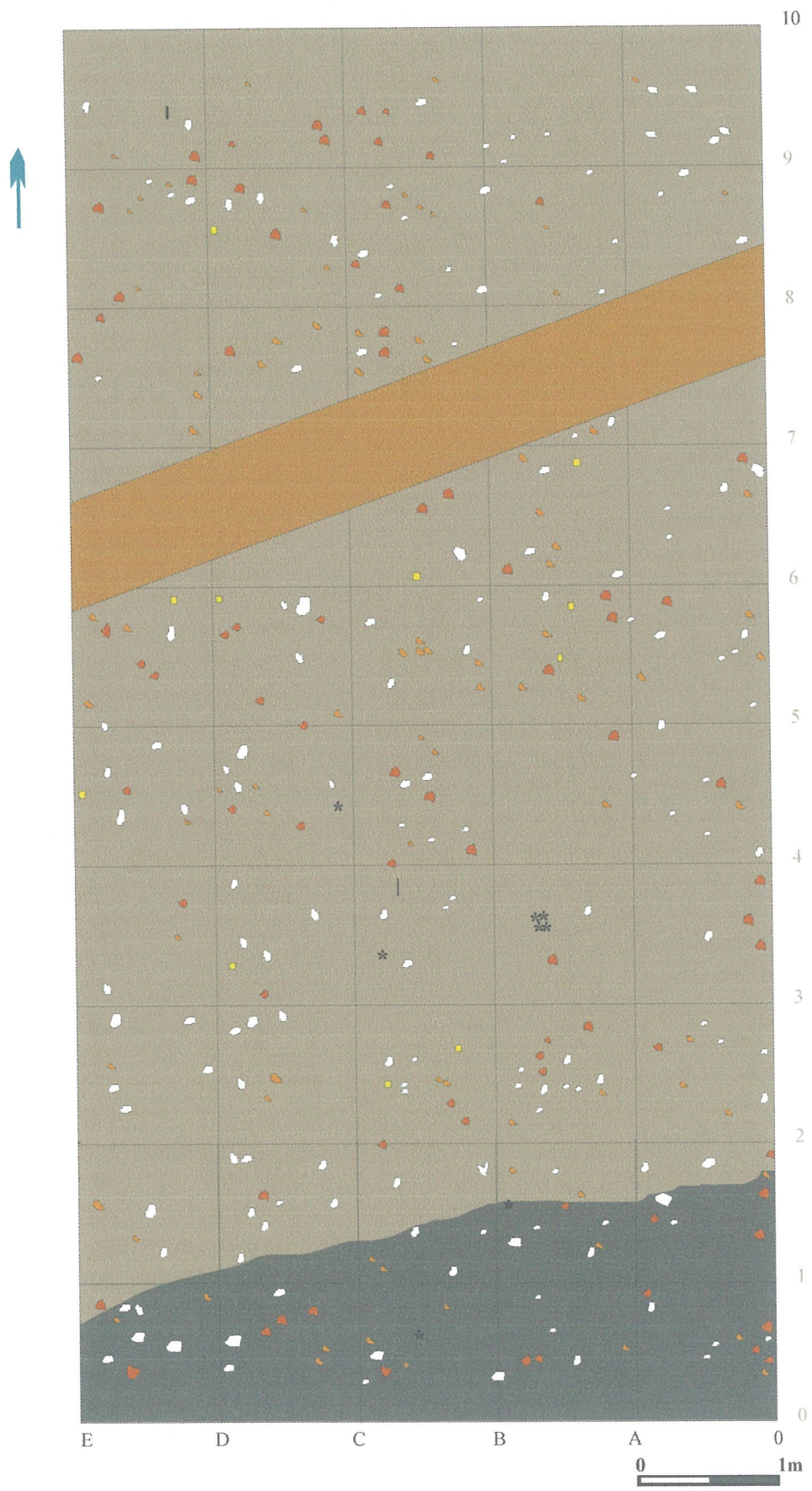
Kultūrinio sluoksniu žemė išliko tamsi, rudo atspalvio, minkšta. Pietinėje perkasoje dalyje 1-2A-B kv. išryškėjo tamsesnės žemės plotas, kuriame gana gausu *angliukų*, tarp jų buvo gana stambių, 1x0,5 cm dydžio, ir molio tinko trupinių (10 pav.). Tai yra 6 pastato, kuris 2004 metais buvo atrastas ir ištirtas 171 perkasoje. Degėsių ploto PV dalis. PV Šiaurinėje perkasoje dalyje, nuo 6 kv. žemėje nemažai rūdžių spalvos priemaišų. Jos būdingos visų perkasų, iškastų lomeles dugne kultūriniam sluoksniui, tačiau 172 perkasoje jų ypač daug. Už melioracijos kanalo į Š pusę, 9-10 C-D kv. 40-50 cm gylyje rasta glazūruotų puodų šukelių, 2 mm storio langų stiklo su tamsia patina, todėl atrodo, kad čia žemė prieš keletą šimtmečių galėjo būti judinta (11 pav.).

Akmenų šiame gylyje daugiau, jie pasiskirstę tolygiau. *Akmenys* 10x8x6 cm ir panašaus dydžio, dalis jų skaldyti. Tarp skaldytų akmenų pasitaikė daugiau apdegusių ir trupančių, nei 30-40 cm gylyje. Gausiau rasta ir molio tinko trupinių, jie pasklidę po visą perkasą.

Kaip ir ankstesniame sluoksnyje čia rasta smulkių lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukelių (12 b,c,d pav.; RS-6). 10e kv. rastas nedidelis gludiklis (12a pav; RS-5), 4C ir 10E kv. rasta labai sunykusių geležies dirbinių iš kaimavietė laikotarpio liekanos.

9 pav. 172 perkasa: a- 40 cm gylis; b,c- melioracijos kanalo vieta (šviesesnė linija)

10 pav. 172 perkasa 40-50 cm gylis. Planas

11 pav. 172 perkasa. 40-50 cm gylis. Glazūruota keramika senos duobės vietoje

a

b

c

d

12 pav. 172 perkasa. 40-50 cm gylis. Radiniai: a-gludiklis (RS-5); b,c,d lipdyta keramika (RS-6)

50-60 cm gylis

Šiame gylyje kultūrinio sluoksnio žemė išliko tamsi, rudo atspalvio. 1-2 A-C kv. ji buvo kur kas tamsesnė, joje buvo gausu paskirų angliukų, o 1A ir 1B kv., tamsiame nuo degėsių plotelyje, rasta nemažų nuodėgulių gabalų. Taigi, pasitvirtino prielaida, kad šis plotelis buvo 6-to sudegusio pastato degėsių ploto dalis. Tą rodo gausūs degėšiai ir molio tinko trupiniai. 6-to pastato degėsių ploto ilgį tenka pratęsti apie 2 m į PV pusę, tačiau tikrieji jo matmenys paaiškės tik ištyrus plotą į P nuo 172 perkasos.

Į šiuo melioracijos kanalo 8-10A-E kv. maišytoje kultūrinio sluoksnio žemėje pasirodė balsvo, labai smulkaus smėlio priemaišų, tarsi grumstų (14, 23 pav.). Be to, net ir šiame gylyje 9-10 DE kv. Rasta žistos keramikos, labai sunykusio geležinio dirbinio likučiai (16b pav.). Atrodo, kad šioje vietoje buvusi iškasta gili duobė, pasiekusi giliau buvusį smėlį, o duobę užpildžiusios žemės su juo susimaišė, besimaišant čia pakliuvo ir žiesta keramika.

50 cm gylyje 1-2 D-E kv. pasirodė įstriža tiesi 5 cm pločio šviesesnės žemės juostelė. 60 cm gylyje paaiškėjo, kad tai telefono kabelio griovelis (13c,d pav.). Kabelis į žemę buvo įterptas specialiu prietaisu. Nuo Lieporių 1-sios gyvenvietės tyrinėjimo pradžios telefono kabelio niekada nebuvo rasta, Daugelį metų čia buvo ariamas laukas, jokių pastatų arti nėra. Kol kas nebuvo nustatyta, į kur telefono kabelis buvo vedamas.

50-60 cm gylyje akmenų buvo gausiau, nei aukštesniame sluoksnyje (17,23 pav.). Pažymėtina, kad dauguma jų buvo skaldyti ir dege. Tarp jų pasirodė didesnių, 22x12x10 cm, 12x15x10 cm ir panašaus dydžio skaldytų akmenų (17 pav.). Ypač dideli skaldyti akmenys rasti šiaurinėje perkasos dalyje, už melioracijos kanalo (16 a pav.). Jie buvo 22x15x10 cm, 17x15x13 cm dydžio. Tarp akmenų buvo ir skaldytų gludintų akmenų – sudužusių akmeninių įrankių fragmentų, kurių paskirties nebegalima nustatyti (19 pav.). Iš sveikų dirbinių 7A kv. buvo rastas nedidelis gludiklis (22 pav., RS-10).

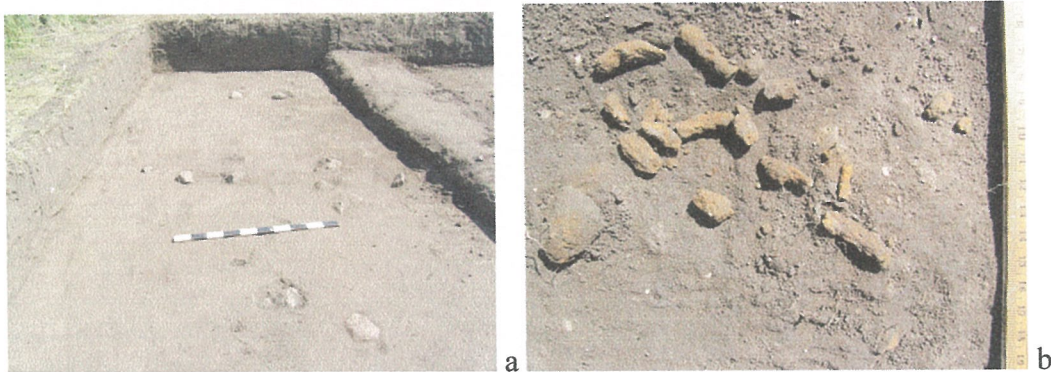
13 pav. 172 perkasa: a,b- 50-60 cm gylis. Matyti paliktas ir nekasamas melioracijos kanalas; c,d – telefono kabelio griovelis

14 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis . Smėlio priemaišos kultūriniame sluoksnyje

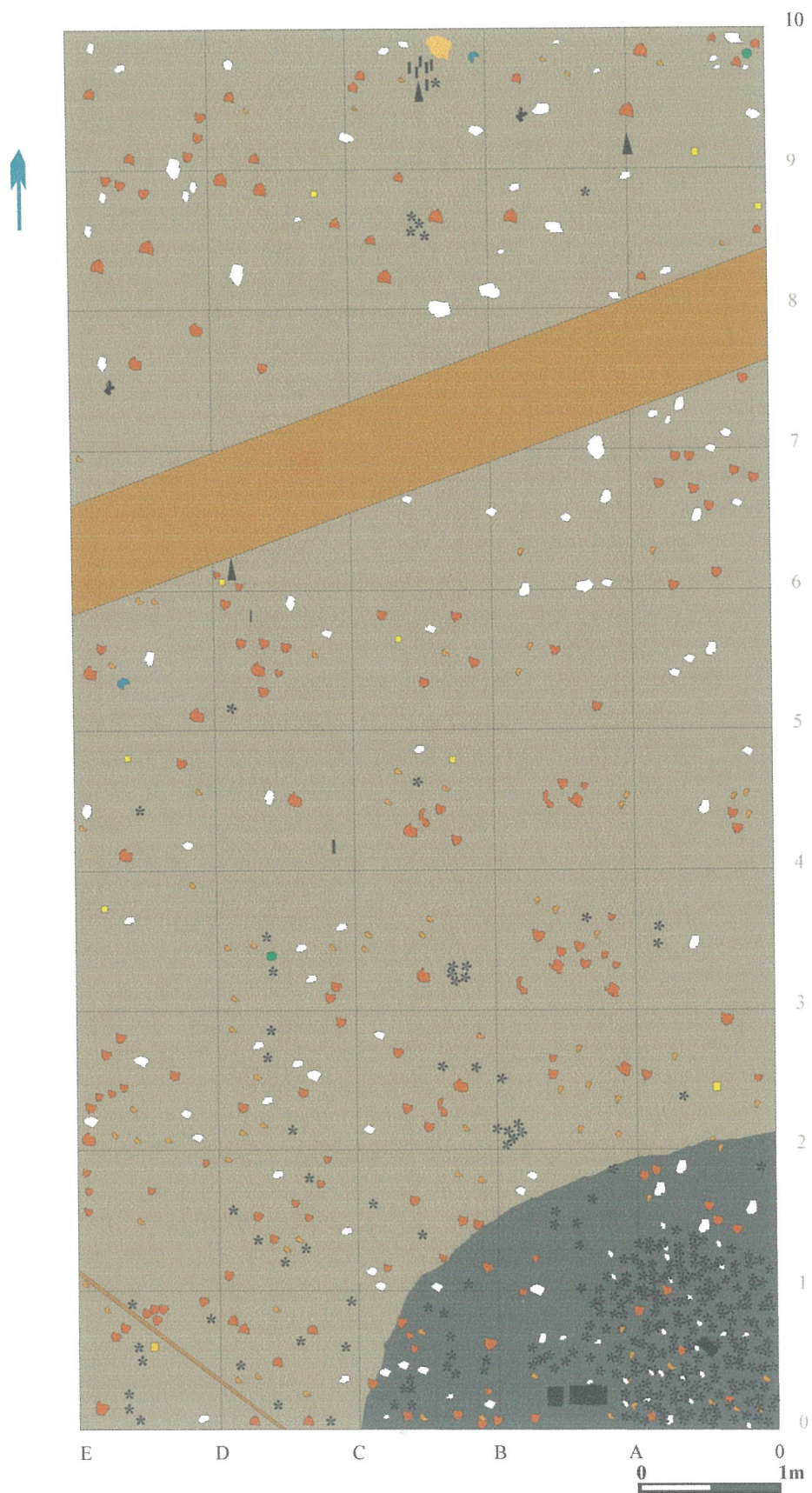
15 pav.. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Angliai ir nuodėguliai kultūriniame sluoksnyje 1B kv.

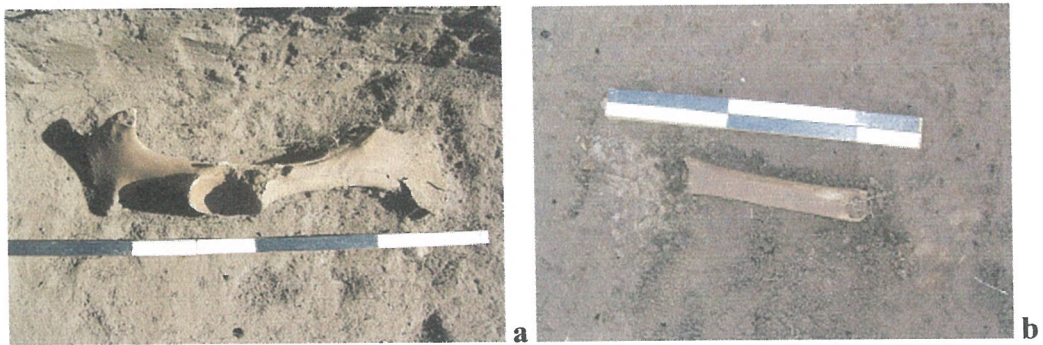
16 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis ; a- akmenys perkaso š dalyje; b- geležinio dirbinio fragmentai

10B kv. buvo aptikti du *tekiojo šlako* gabaliukai. 7D kv., prie pat kanalo sienos aptiktas didelio gyvūno sąnarinis *kaulas* (18a pav.) o 10A kv. – dar vienas (18b pav.).

50-60 cm gilyje rasta ir lipdytų puodų šukių, tačiau dauguma jų buvo tiesiog trupiniai. Tik trys iš jų buvo kiek didesnė, nors taip pat labai smulkios (20-21 pav, RS- 7-RS-9).

17 pav. 172 perkasa. 50 cm gylis. Planas

18 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Kaulai *in situ*: A – 7D kv.,; b- 10A kv.

19 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Gludintų akmeninių įrankių fragmentai

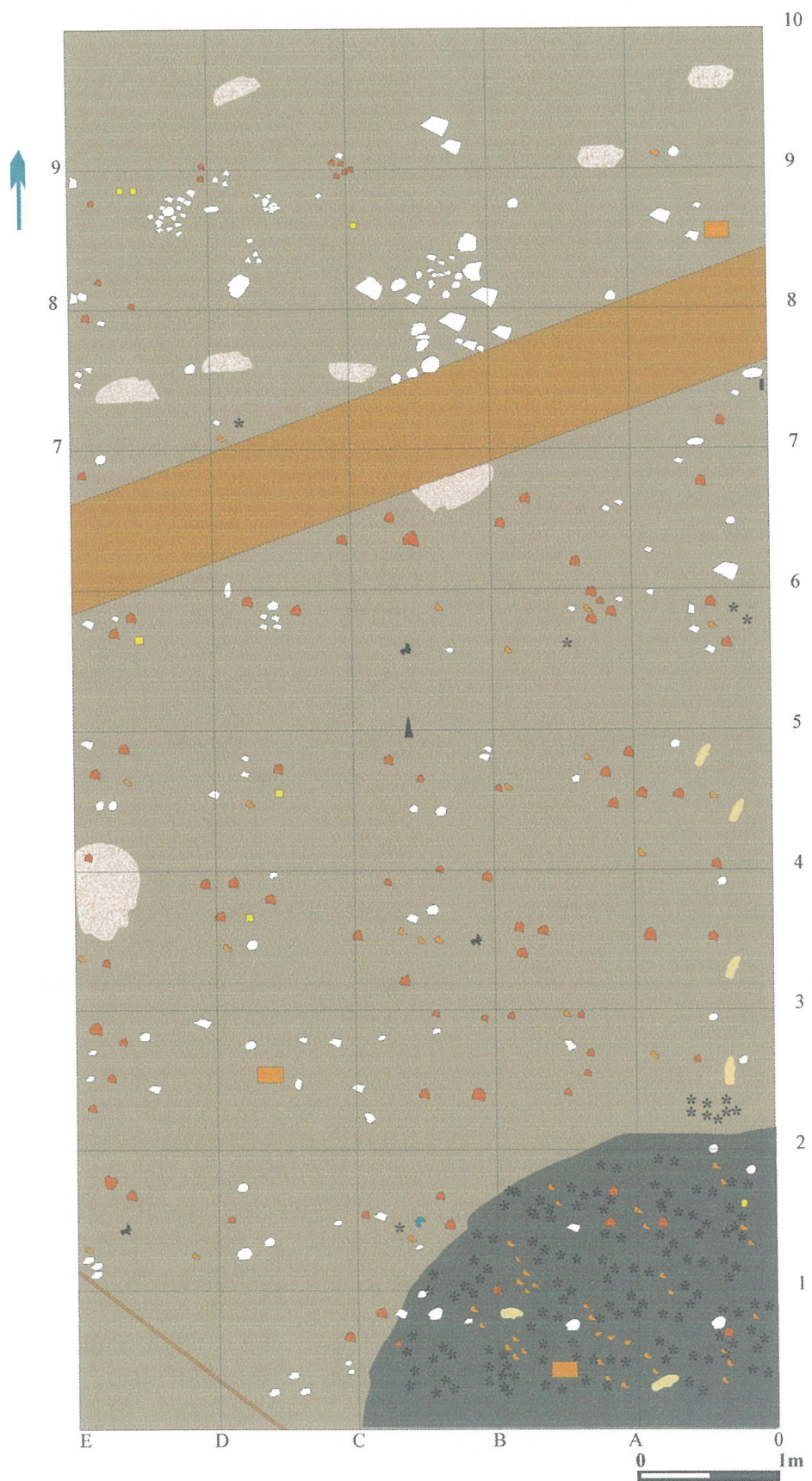
20 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Lipdytų puodų šukės: a,b – (5C kv., RS-7; c,d,e- (9A kv., RS-8)

21 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Lipdytų puodų šukės (9A kv., RS-9).

22 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Gludiklis (7a kv., RS-10).

23 pav. 172 perkasa, 60 cm gylis. Planas

60-70 cm gylis

60-70 cm gylyje kultūrinio sluoksnio žemė išliko tamsi maišyta, tamsiai rudo atspalvio, gana minkšta. Perkasos PR kampe 1-2 A-B kv. išsiskyrė tamsesnis plotas, kuriame buvo labai daug angliukų, degėsių ir nuodėgulių (26d pav.), vienas kitas molio tinko trupinys. Perkasos R pusėje, 1-7A kv. ėmė rodytis geltono priesmėlio grumstai – tai iš ankstesnių tyrinėjimų metų žinomos senų kurmiarasių vietos, rodančios, kad jau netoli žemės (24d pav.). Perkasos V ir Š dalyje vietomis matėsi balkšvo, labai minkšto smėlio ploteliai. 70 cm gylyje 9-10 D-E kv. pasirodė 30 cm pločio to smėlio juosta, tarsi griovelis, prisipildęs minėto balkšvo smėlio (25, 26a pav.).

24 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a- perkasa iš ŠV pusės; b- perkasa iš P pusės; c- akmenų sandrauba 8D-E kv. ir 9-10C-D kv.; d- kurmiarasių išskelti žemės grumstai

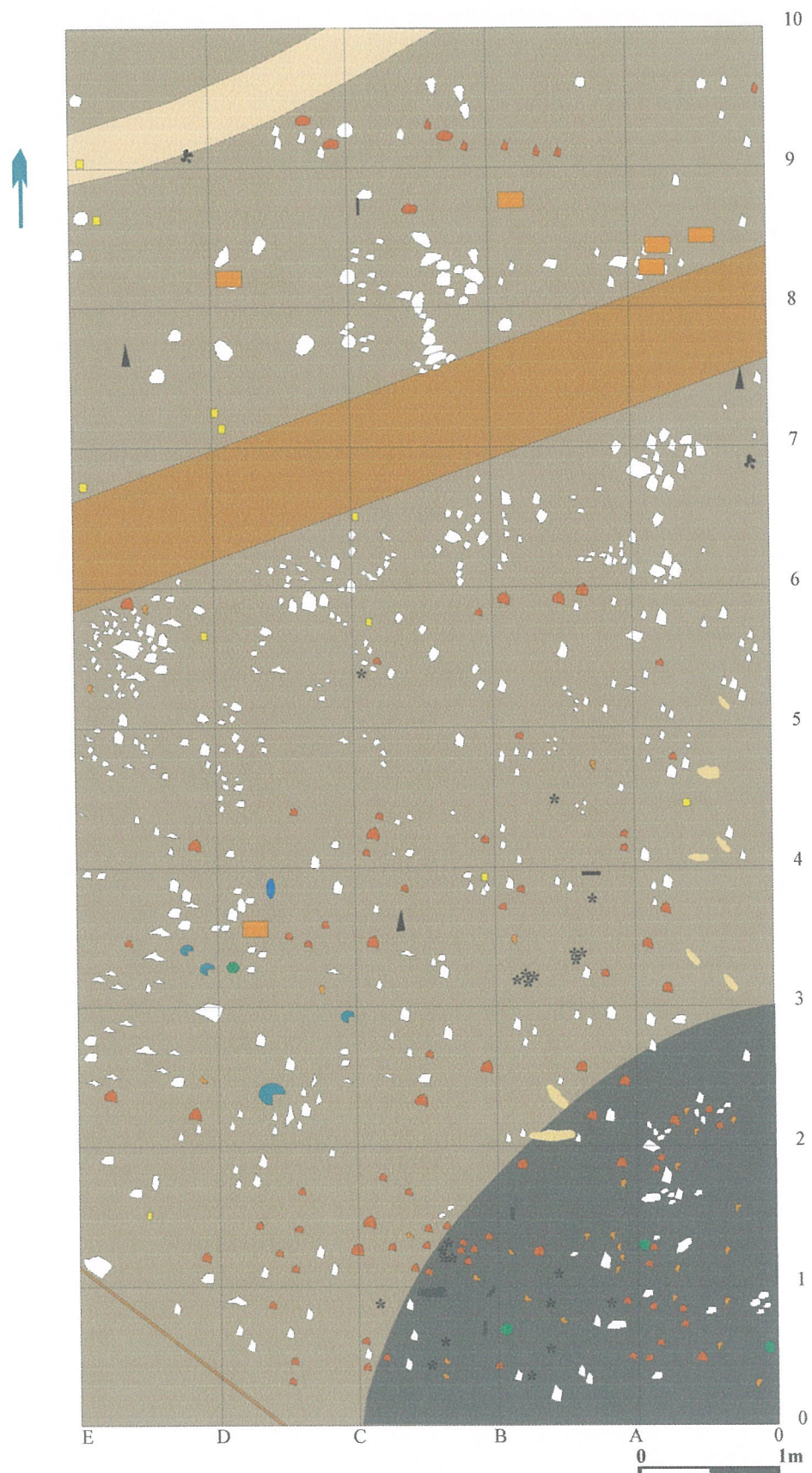
60-70 cm gylyje kultūrinio sluoksnio žemėje buvo dar gausiau akmenų, nei aukščiau. Beveik visi jie skaldyti ir apdege, tik kai kurie didesni jų buvo lauko rieduliai. Perkasos plane užfiksuotas tikrasis akmenų tankumas, o fotografijose visų jų nematyti. Tarp skaldytų akmenų gausu sudužusių gludintų akmeninių dirbinių fragmentų (26, 27 pav.)

Išryškėjo keletas akmenų sandraubų – 4D-E kv., 8D-E kv. ir 9-10C-D kv. Šiame gylyje dar negalima nuspręsti jų sudėties ir pobūdžio – ar tai akmenų krūvos, ar grindiniai (24, 28 pav.).

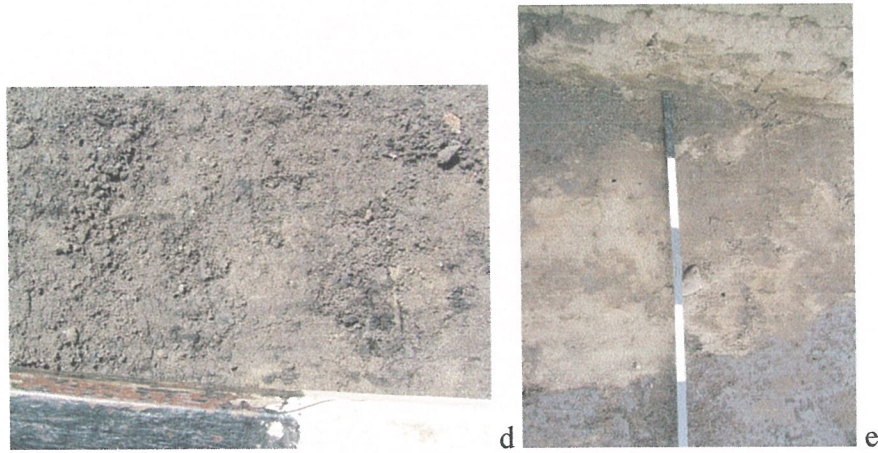
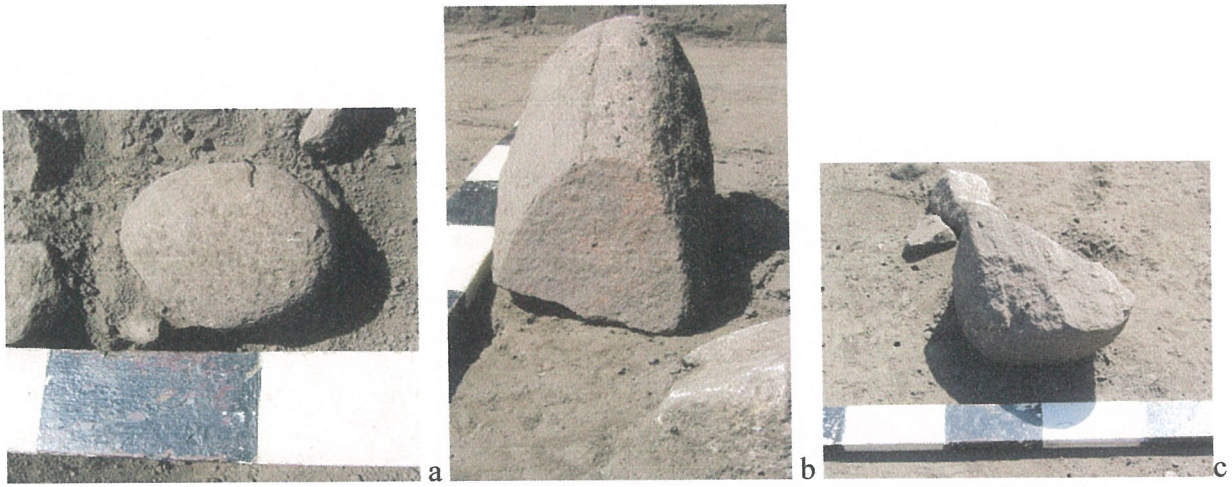
Rastos kelios smulkios lipdyto puodo lygiu paviršiumi šukės (28 pav.), o kitų šukelių – tik smulkūs trupiniai.

Iš akmeninių dirbinių paminėtini du elipsės formos, plokšti akmeniniai trintuvai, labai gerai nugludinti (28 pav.) ir 8 gludinimo akmenys (29-32 pav.). Pastarieji gana panašaus dydžio -25x20x10 cm 15x17x10 cm ir pan. Svarbiausias jų bruožas – gerai nugludintas darbinis paviršius.

Be to, rasta keletas šlako gabalų, ir gyvulių kaulų nuolaužų

25 pav. 172 perkas 60-70 cm gylis. Planas

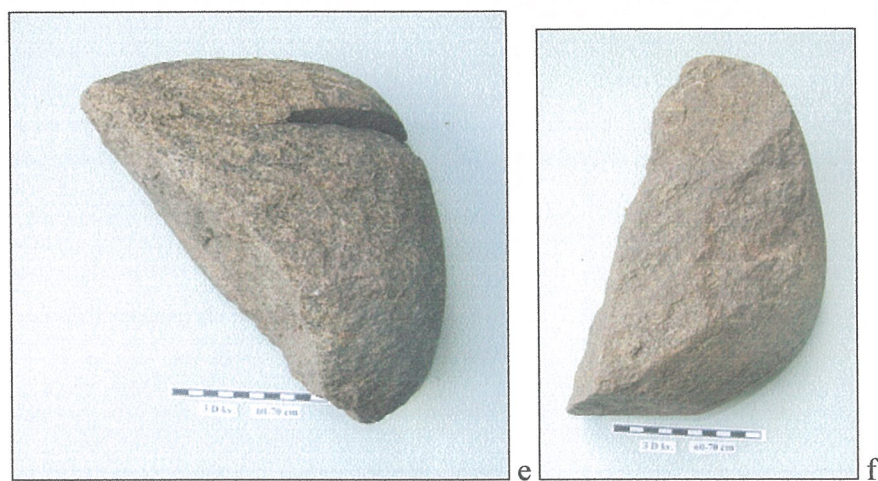
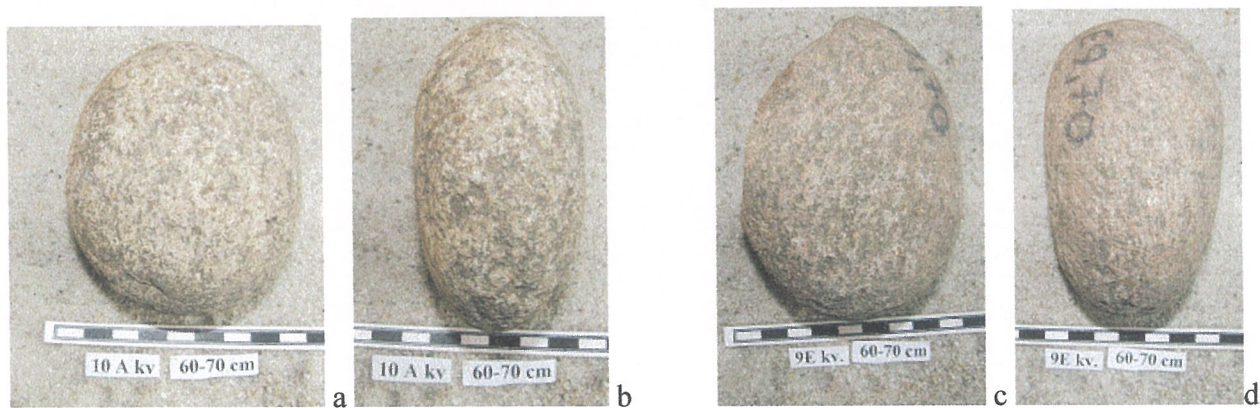
26 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a, b,c- gludinti akmenys *in situ*; d- angliai 1-2 A-B kv.; e – „griovelis“ 10 C kv.

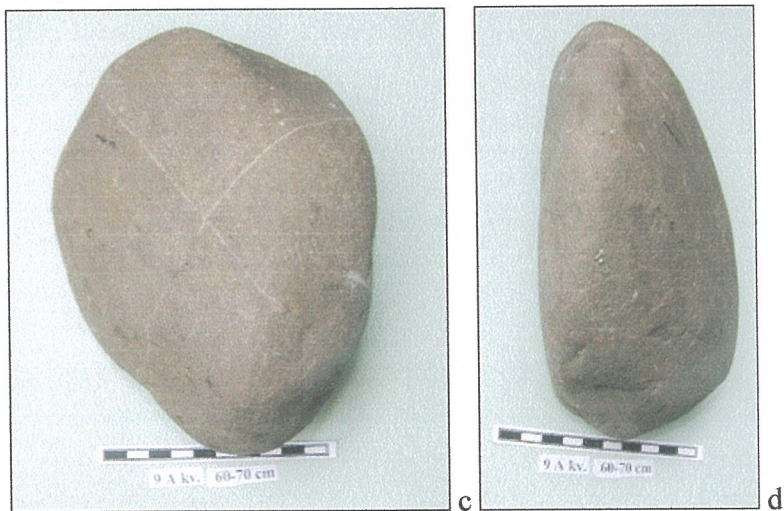
27 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis. Gludintų akmeninių dirbinių fragmentai

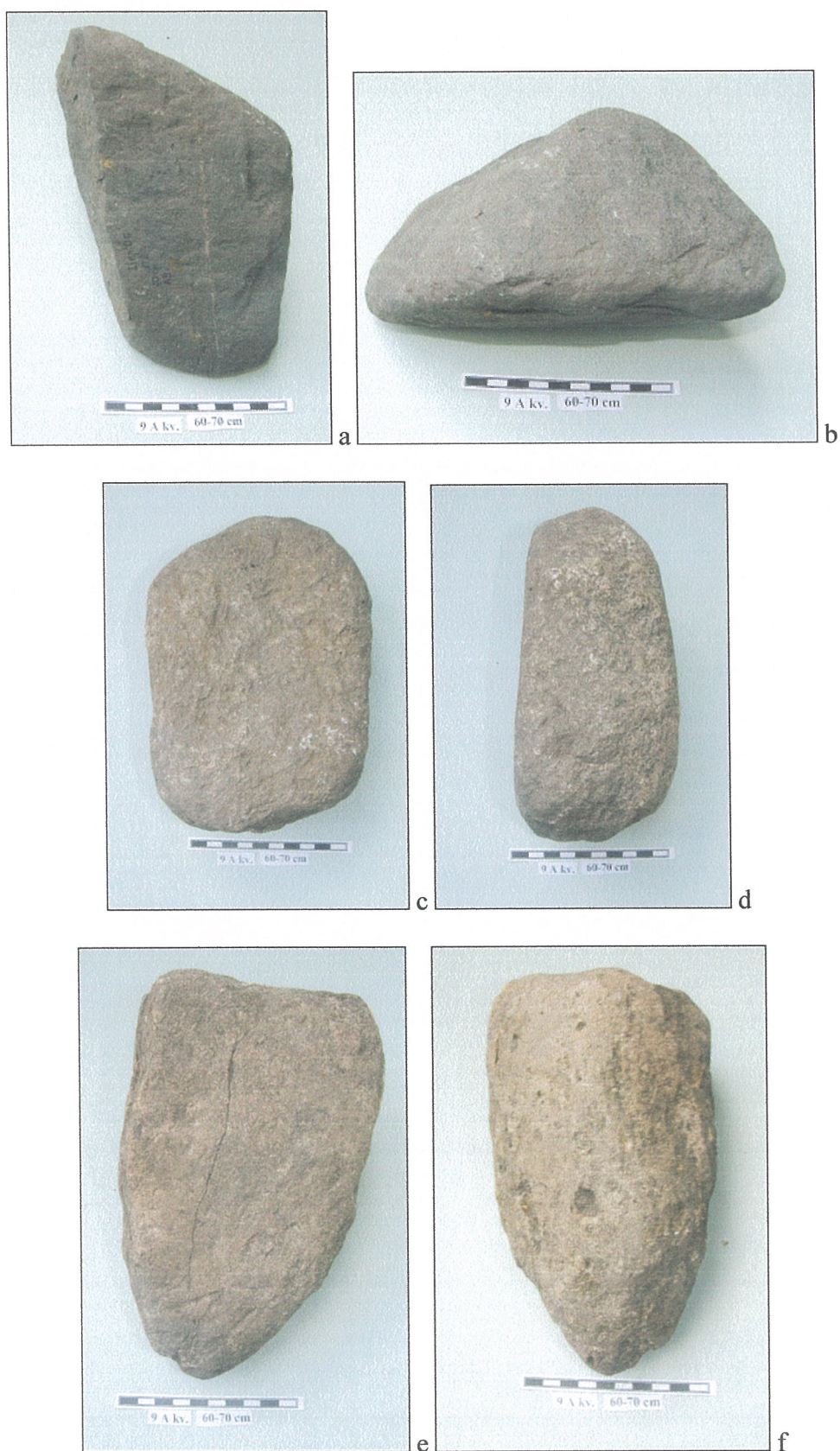
28 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b,c –lipdyto puodo šukė (RS-11); d,e,f (RS-12)

29 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – trintuvas (RS-13); trintuvas c,d (RS-14); e,f – gludinimo akmens fragmentas (RS-33)

30 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – gludinimo akmuo (RS-34); c,d gludinimo akmuo -(RS-35); e,f – gludinimo akmuo (RS-36)

31 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis a,b – gludinimo akmuo (RS-37); c,d gludinimo akmuo -(RS-38); e,f – gludinimo akmuo (RS-39)

32 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – gludinimo akmuo (RS-40)

70-80 cm gylis

70-80 cm gylyje kultūrinio sluoksnio žemė išliko tokios pat spalvos ir konsistencijos, tačiau smarkiai pakito jo radiniai. Visų pirma, 75 cm gylyje labai padaugėjo akmenų, tačiau jų išsidėstymas pakito. Perkasos PR kampe, 1-3 A-C kv. išryškėjo labai smuklių 7x8x5 cm, 5x6x4 cm ir pan. dydžio akmenų sancaupa (35a, 36 pav.). Akmenys gulėjo vienu sluoksniu, o juos preparuojant matėsi, kad po jais yra geltonas priemėlis – žemė. Tarp šių akmenų degusių buvo labai mažai, tačiau labai daug molio tinko trupinių, angliukų, degėsių. 2-3 B-C kv. išryškėjo 0,5 m pločio degėsių ir anglių juosta išsilenkusi ŠV kryptimi (36 pav.). Joje aptiktas stambus nuodėgulys. 9-10 C-E kv. (35b pav.) išliko balkšvo smėlio juosta, griovelis, tačiau šiame balkšvas smėlis buvo labiau sumišęs su kultūrinio sluoksnio žeme (36, 38a pav.).

75 cm gylyje paaiškėjo, kad perkastos Š dalį nuo 5-6 kv. užima viena, didžiulė akmenų sancaupa. Jos riba ėjo įstriža linija per 5-7 kvadratus. Melioracijos kanalas buvo iškastas per minėtos sancaupos PR pakraštį (34, 36 pav.). Akmenų dydis labai įvairus, nuo 40x30x20 cm iki 5x8x6 cm dydžio. Tarp jų tik nedidelė dalis buvo dege, tačiau dauguma skaldyti. Tarp akmenų, kaip paprastai, nemaža gludintų dirbinių fragmentų ir gludintų akmeninių dirbinių (38c, 39 pav.).

4B kv., 75 cm gylyje, tarp angliukų ir degėsių buvo rastas gana gerai išsilaikęs geležinis lazdelinis smeigtukas (35c pav.), 6A kv. rasta geležinė yla (35d pav.; RS-42), o 8A kv., tarp akmenų buvo rasta šerno iltis (38a,b pav.).

Pasiekus 75 cm gylį ir susidūrus su tokia didele akmenų sancaupa, buvo padarytas sprendimas neparuoti ją ištiesai, o padaryti pjūvį ties C kvadrato vakarine riba, kad būtų galima užfiksuoti akmenų sancaupos stratigrafiją (37 pav.). 1-10 D-E kvadratai buvo palikti, o 1-8 A-C kv. Iki melioracijos kanalo buvo preparuojami toliau. Tokiu būdu turėjo išryškėti du akmenų sancaupos pjūviai. Vienas P-Š kryptimi, o kitas PV-ŠR kryptimi, išilgai melioracijos griovio sienos. Perkasos dalis į Š nuo melioracijos griovio taip pat buvo preparuojama.

80 cm gylyje perkastos PR kampe, nuėmus akmenis jau pasirodė žemė – geltonasis priemėlis. 1-3 A-C kv. Labai sumažėjo akmenų, jie smulkūs, daugiausiai lauko rieduliukai. 4-8 A-C kv. akmenų gana daug, tačiau jie pasiskirstę tolygiau (37 pav.). Tai kur kas smulkesni akmenys, nei sancaupos paviršiuje, jų dydis 10x12x8, 10x6x5 cm ir pan. Dauguma akmenų skaldyti, dege. 4-5 B-C kv. ir šiame gylyje aptikta labai daug degėsių bei anglių, o taip pat ir molio tinko trupinių. Aptikta ir keletas gyvulių kaulų nuolaužų.

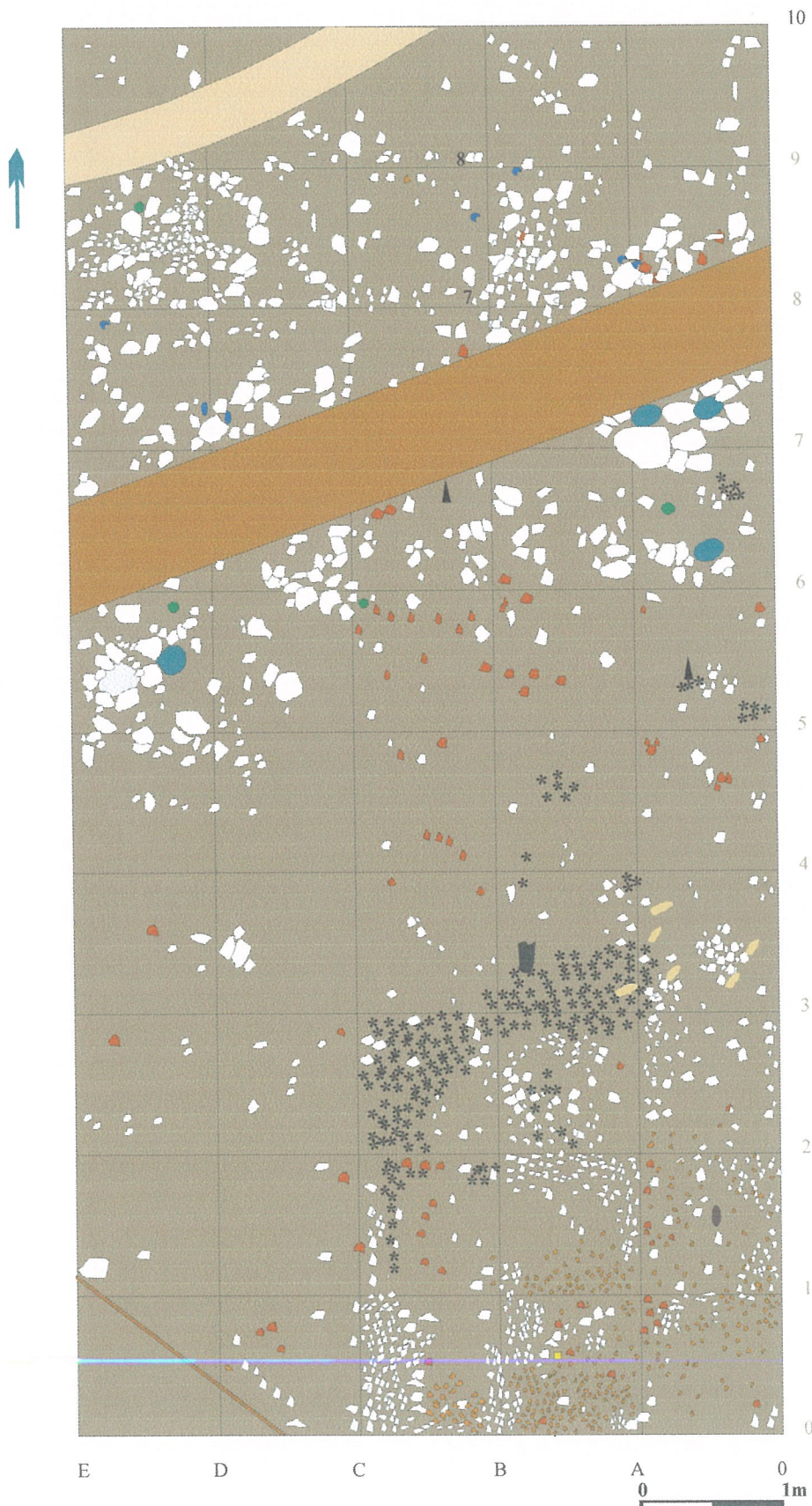
33 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis, iš PV pusės

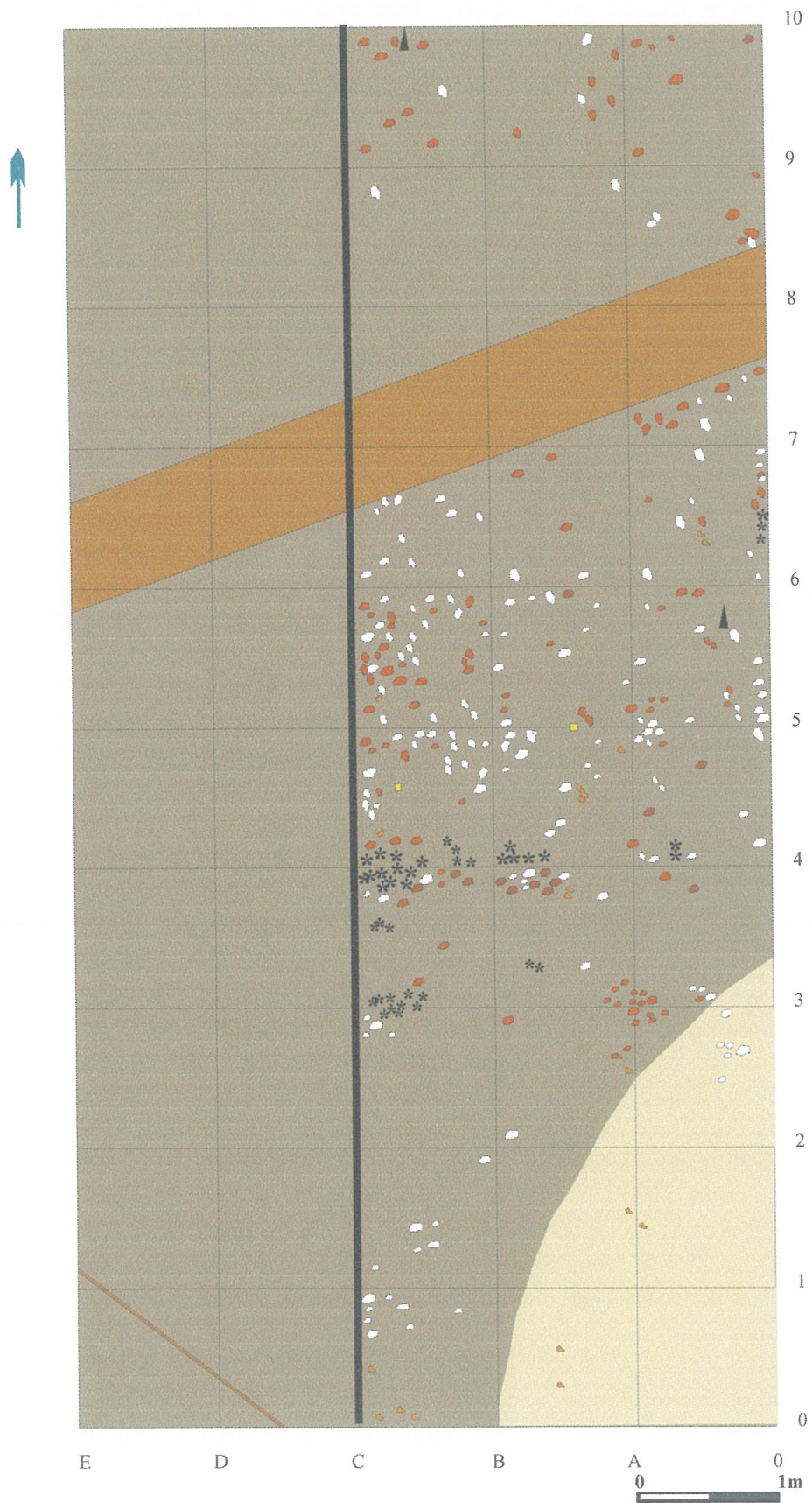
34 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis. Akmenų sandrauba: a-iš ŠR pusės; b- iš P pusės

35 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis: a- užemis perkasos PR kampe; b- nuodėgulis 4B kv.; c- geležinis lazdelinis smeigtukas *in situ* (RS-41); 6A (RS-42)

36 pav. 172 perkasa 75 cm gylis. Planas

37 pav. 172 perkasa 80 cm gylis. Planas

a

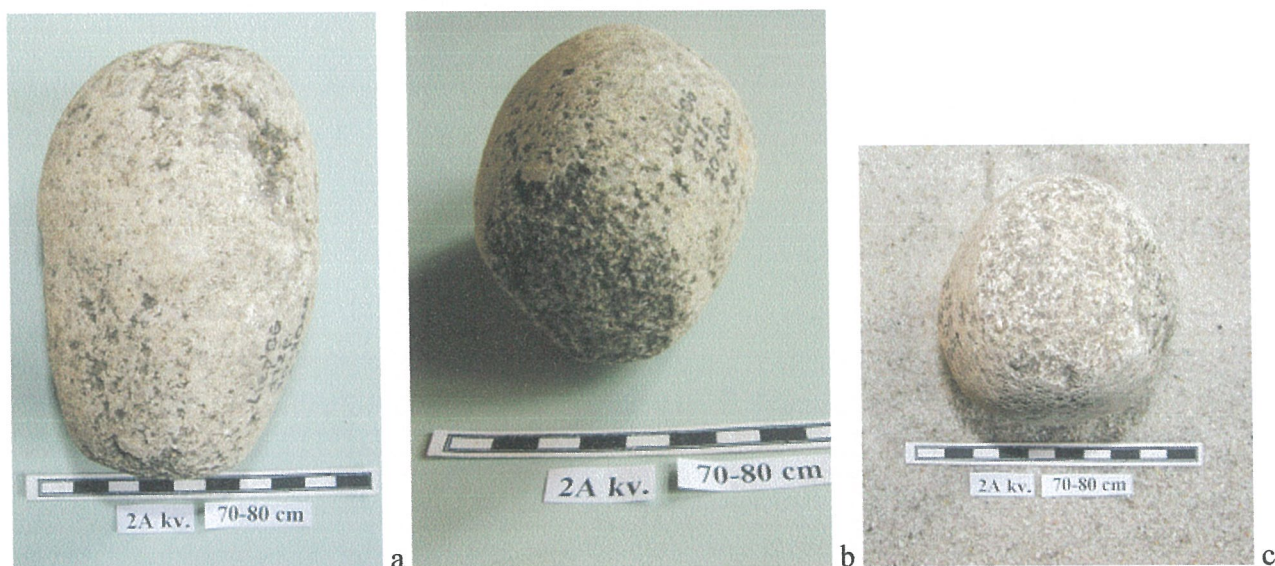

b

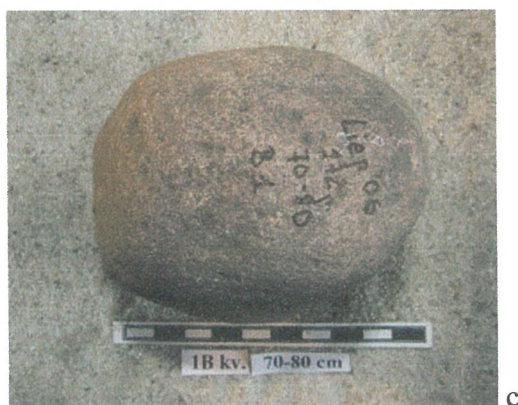
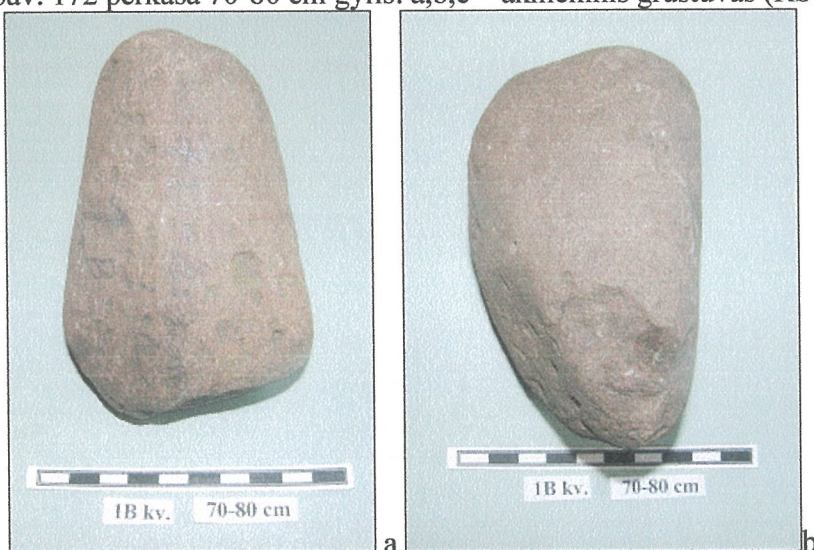

c

38 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis: a-b- šerno iltis *in situ*;c- gludintų dirbinių fragmentai

39 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis: a,b,c – akmeninis grūstuvus (RS-15)

40 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis. Trintuvus : a- iš viršaus; b- iš šono; c- iš viršaus (RS-16)

Iš akmeninių dirbinių paminėtinas akmeninis grūstuvus, rastas 2A kv. (39 pav. RS-15) ir akmeninis trintuvus (40 pav. RS-16).

80-140 cm gylis. Kūdra

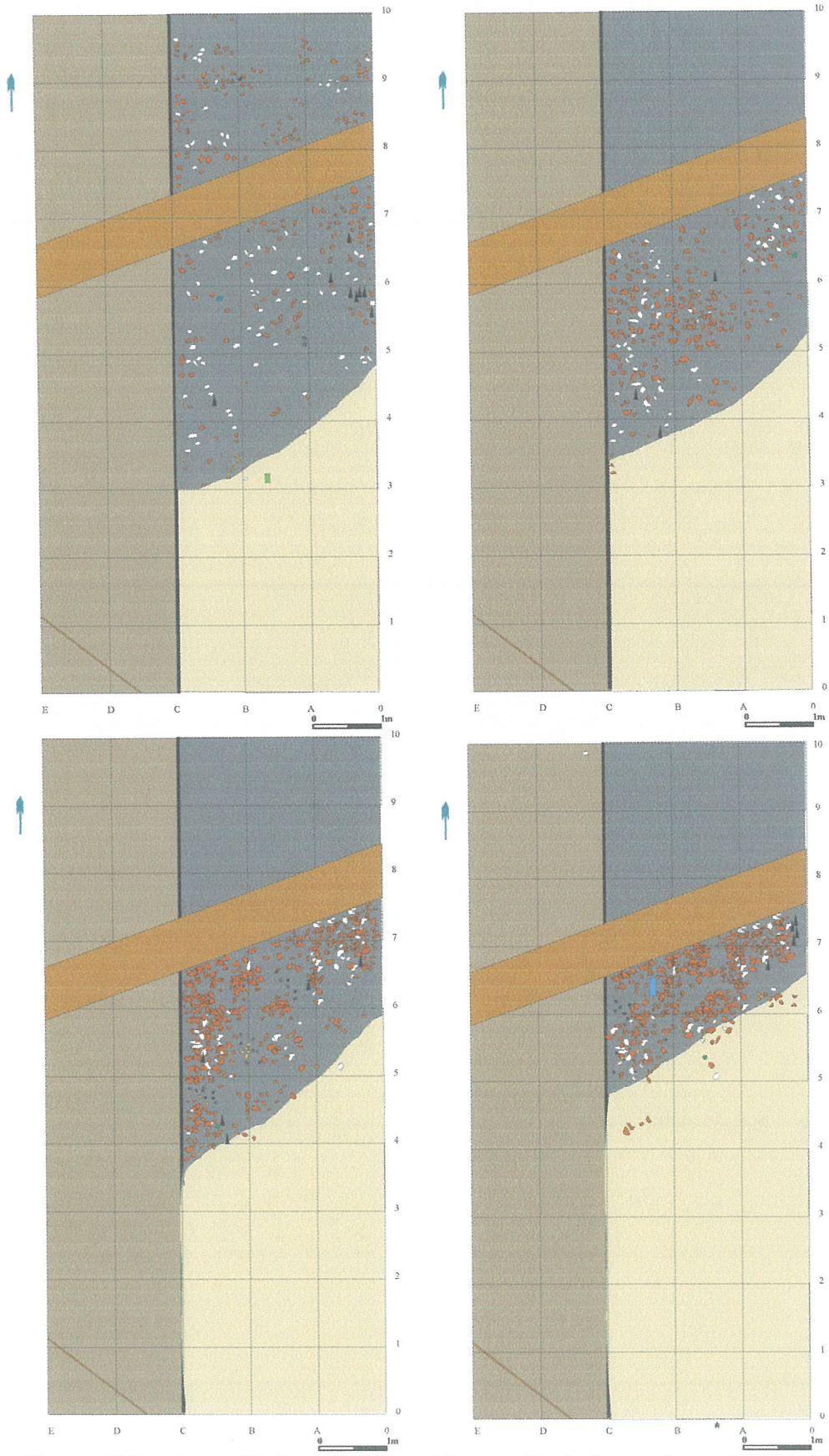
80 cm gylyje toliau buvo preparuojama tik rytinė perkastos pusė. Nuo 4-3 B-C kv. Į Š pusę kultūrinio sluoksnio žemė tapo labai tamsi (42 pav.). Toliau preparuojant degėsių ir anglių plotelį 4-3 B-C kv., 85 cm gylyje tarp degėsių aptikta apdegusio, bet nesupuvusios medienos gabaliukų (44a-d pav.). Kilo įtarimas, kad ši vieta gali būti perkasta, tačiau 90 cm gylyje paaiškėjo, kad visame preparuojamame plote maišytą kultūrinio sluoksnio žemę pakeitė labai tamsus, riebus, melsvo atspalvio dumblas (44h pav.). Labai panašios konsistencijos ir spalvos dumblas buvo susikaupęs ir ankstesniais metais tyrinėtų šuliniuose. Be to, 90 cm gylyje paaiškėjo, kad dumblas užima visą šiaurinę perkastos dalį, taip pat ir plotą už melioracijos griovio (46a-b pav.). Dumblo ploto PR pakraštysėjo įstrižai perkastos ties 3-4 kv. Nuo 2 kv. Š ribos, ties smulkių akmenų sankaupos Š kraštu, įžemis, pirminio žemės paviršius ėmė žemėti Š kryptimi (43 pav.). Taigi, dumblo ploto pakraščio ir gana staigaus įžemio nuolydžio riba sutapo. Tada buvo konstatuota, kad 172 perkasa buvo iškasta ant užakusios, uždumblėjusios kūdros krašto. Pietinis perkastos galas apėmė kūdros PR pakrantę, o šiaurinis įsiterpė į jos plotą.

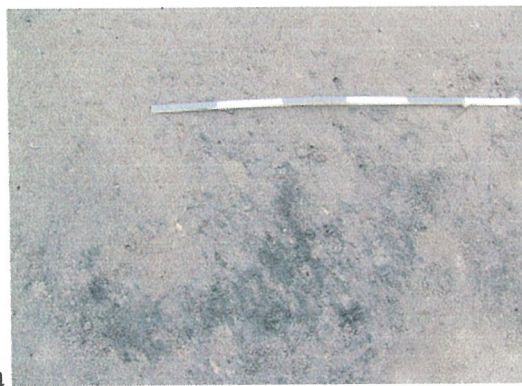
41 pav. 172 perkasa 90 cm gylis. Kūdros PR kraštas

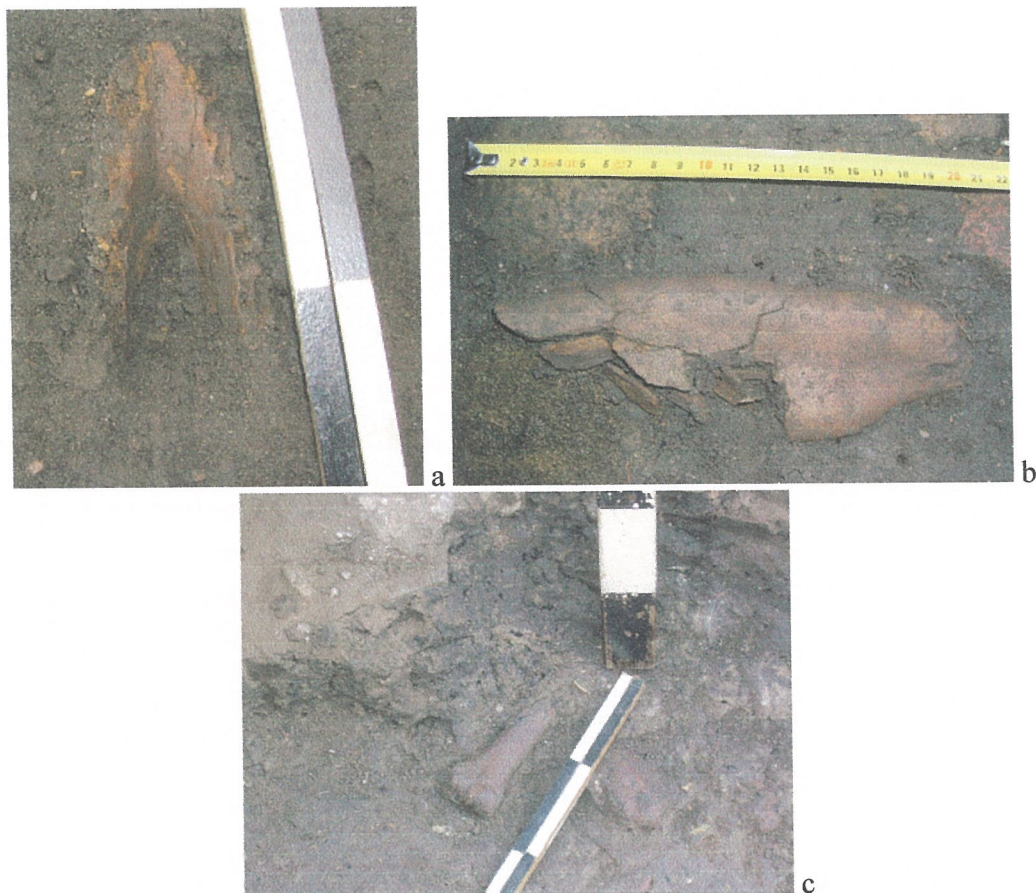
42 pav. 172 perkasa 1 m gylis. Kūdra; a- iš P pusės; b- iš ŠR pusės

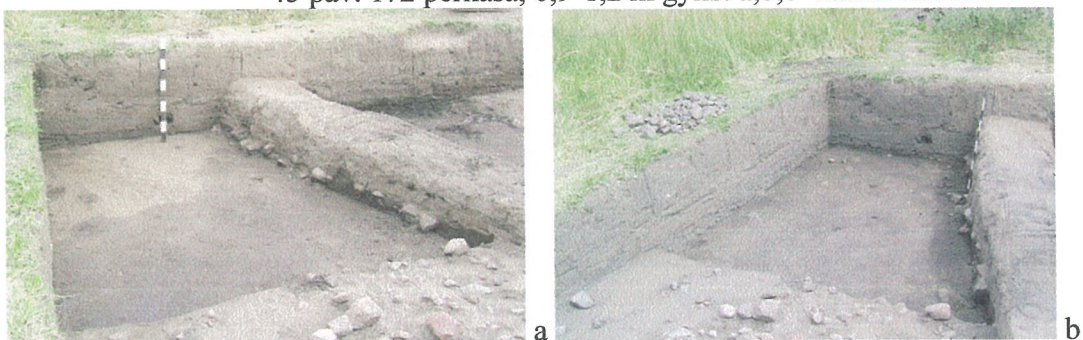
43 pav. 172 parkasa. Kūdroso planas: a- 90 cm gylis; b-1 m gylis; c- 1,1 m gylis; d-1,2-1,4 m gylis

44 pav. 172 perkasa. 90cm- 1 m gylis. Degėšiai ir medžio liekanos dumble: a-įžemio ir dumblo riba ties degėšių plotu; b- degėšiai; c,d – nuodėguliai su nesudegusia mediena; e,f,g – medienos liekanos; h- dumblas

45 pav. 172 perkasa, 0,9-1,2 m gylis: a,b,c- kaulai dumble

46 pav. 172 perkasa. Kūdra: a, b – į Š nuo melioracijos griovio; c,d- PR kraštas 1m gilyje

47 pav. 172 perkasa. Kūdra. Matyti akmenuotas PR jos krantas: a – 1,1 m gylis (iš PV pusės); b- 1,1 m gylis, (iš P pusės); c- 1,1 m gylis (iš V pusės); d-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas žemės (iš P pusės); e-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas žemės (iš PR pusės); f-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas žemės (iš ŠR pusės);

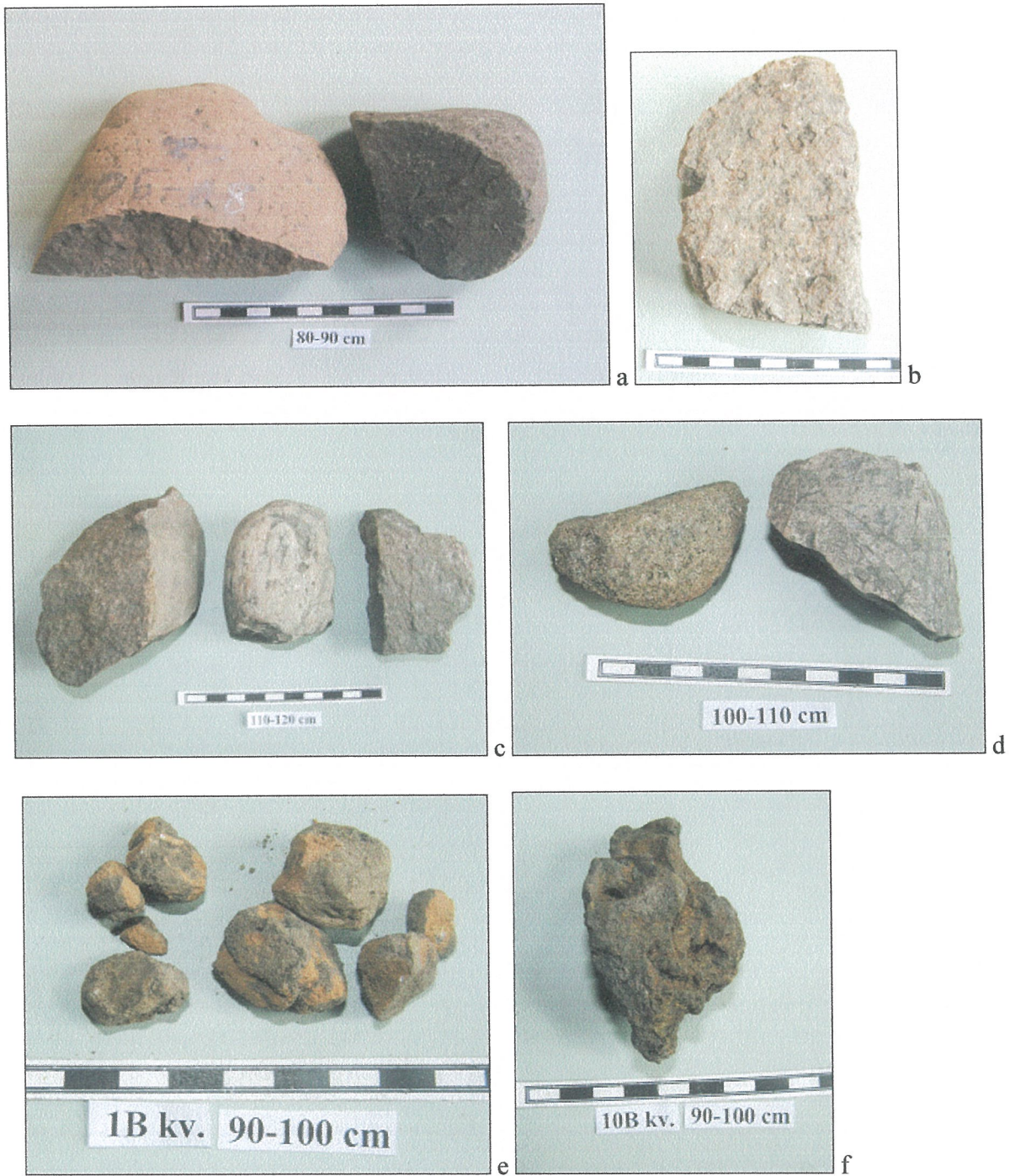
80-90 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus aptiktas dumblo sluoksnio paviršius. Tikėtina, kad kūdra neuždumblėjo iki pat paviršiaus, todėl jos paviršius turėjo būti kiek aukščiau. Akmenų sancaupos kontūrai maždaug atitinka dumblo ploto kontūrus, todėl manytina, kad uždumblėjusi kūdra dar buvo užversta akmenimis. Tokia mintis kyla todėl, kad akmenimis buvo užversti visi penki Lieporių 1-sios gyvenvietės šuliniai. Ar taip su vandens įrenginiais elgtasi saugumo, higienos ar kuriais kitais sumetimais, šiuo metu spręsti dar anksti.

Kūdos krantas statokas, tolygiai nuolaidus į Š pusę. Visame krante ant žemio paviršiaus – geltonojo priemolio, susikaupę daug akmenų, virš kurių susikaupęs dumblas (47 pav.). Kūdos

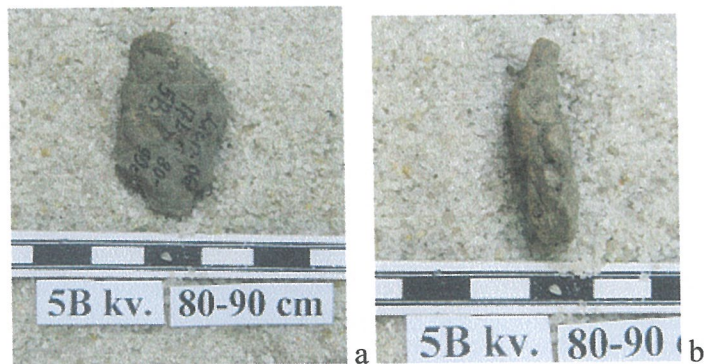
dugnas buvo ne visai lygus, banguotas. Pats apatinis dumblo sluoksnis, slūgsantis ant įžemio, buvo pats tamsiausias, labai riebus. Pjūvyje, einančiame per C kv. vakarinę ribą, buvo pastebėtas 5-7 cm storio smėlio sluoksnelis, buvęs 20-23 cm virš dugno. Šiaurinėje perkastos dalyje už melioracijos kanalo 1-1,1 m gylyje kūdros dumble pastebėta balkšvo smulkaus smėlio plotelių (46a pav.). Kol kas tyrinėtas tik kūdros pakraštys, todėl nieko negalima pasakyti apie jos gylį. Preparuojant kūdrą prie pat melioracijos kanalo sienos buvo pasiektas 1,4 m gylis, tačiau toks gylis tik apie 15-20 cm į P nuo kanalo sienos, o toliau į P mažėja. Tikrasis kūdros gylis dar nežinomas, o tyrinėtame plote buvo susikaupęs nuo kelių cm kūdros pakraštyje iki 50 cm storio prie melioracijos kanalo sienos dumblo sluoksnis. Iš gana stataus kranto nuolydžio galima spėti, kad tai ne gamtinis vandens telkinys, o įrenginys. Kūdros krantai- jau gerai pažįstamas geltonasis priemelis, susiklostęs lomelės dugne, o jei tai būtų natūralus vandens telkinys, jo krantų geologinė aplinka būtų kitokia.

Kūdros dumblas juodas, melsvo atspalvio, riebus, lipnus nuo suirusios organikos. Jame labai daug skaldytų perdegusių akmenų. Ypač daug smulkaus grūdėtumo rūdingų akmenų, kurie perdegę subyra į miltus. 1,1-1,2 m gylyje pasitaikė keletas skiedrų ir pagalių likučių, nuodėgulių, rasta daug gyvulių kaulų, dantų ir jų nuolaužų (45 pav.). Matyt, į kūdrą pateko nemaža atliekų. Apie tai liudija nuodėgulių ir anglių sankaupa kūdros pakrantėje (išpilti pelenai su angliais), nemažas kiekis kaulų dumble, viena kita puodo šukė ir labai didelis kiekis sudegusių akmenų per visą kūdros dumblo sluoksnio storį.

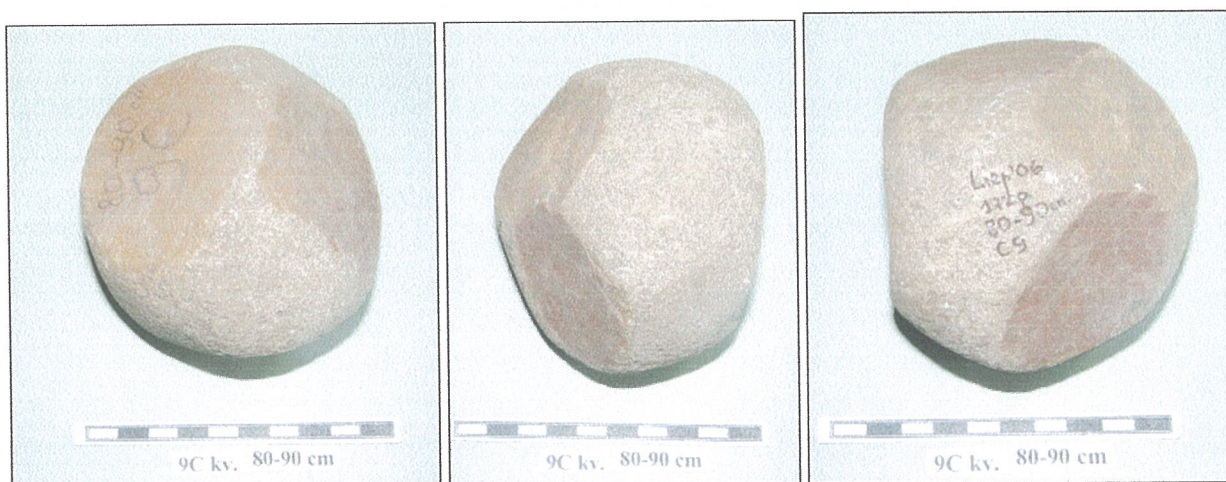
Atkreipia dėmesį akmeninių dirbinių gausa kūdros dumble. Dalies gludintų akmenų dirbinių paskirtis daugiau ar mažiau yra aiški, tačiau keletas yra tokių, kurių funkcijos nustatyti dar nepavyko. Prie žinomos paskirties dirbinių priskirtini trintuvai (50 pav., RS-18; 52 pav., RS-23; 54c,d pav., RS-27; 56 pav., RS-30; 58 pav. RS-32), gludikliai (51 a,b pav., RS 20; 51 c,d pav., RS 10; 51 e,f pav., RS 22; 53 a,b pav., RS 24; 53 c,d pav., RS 25), galastuvas (55a pav., RS-29), akmeninio dirbinio skylės išgrąža (57 pav., RS-31). Keleto akmeninių gludintų dirbinių paskirtis liko neišaiškinta (50a pav., RS-19; 54 pav., RS-26; 55 pav., RS-28).

48 pav. 172 perkasa . Radiniai : a,b,c,d – gludintų akmeninių dirbinių fragmentai; e- molio tinko gabaliukai;; f- šlakas

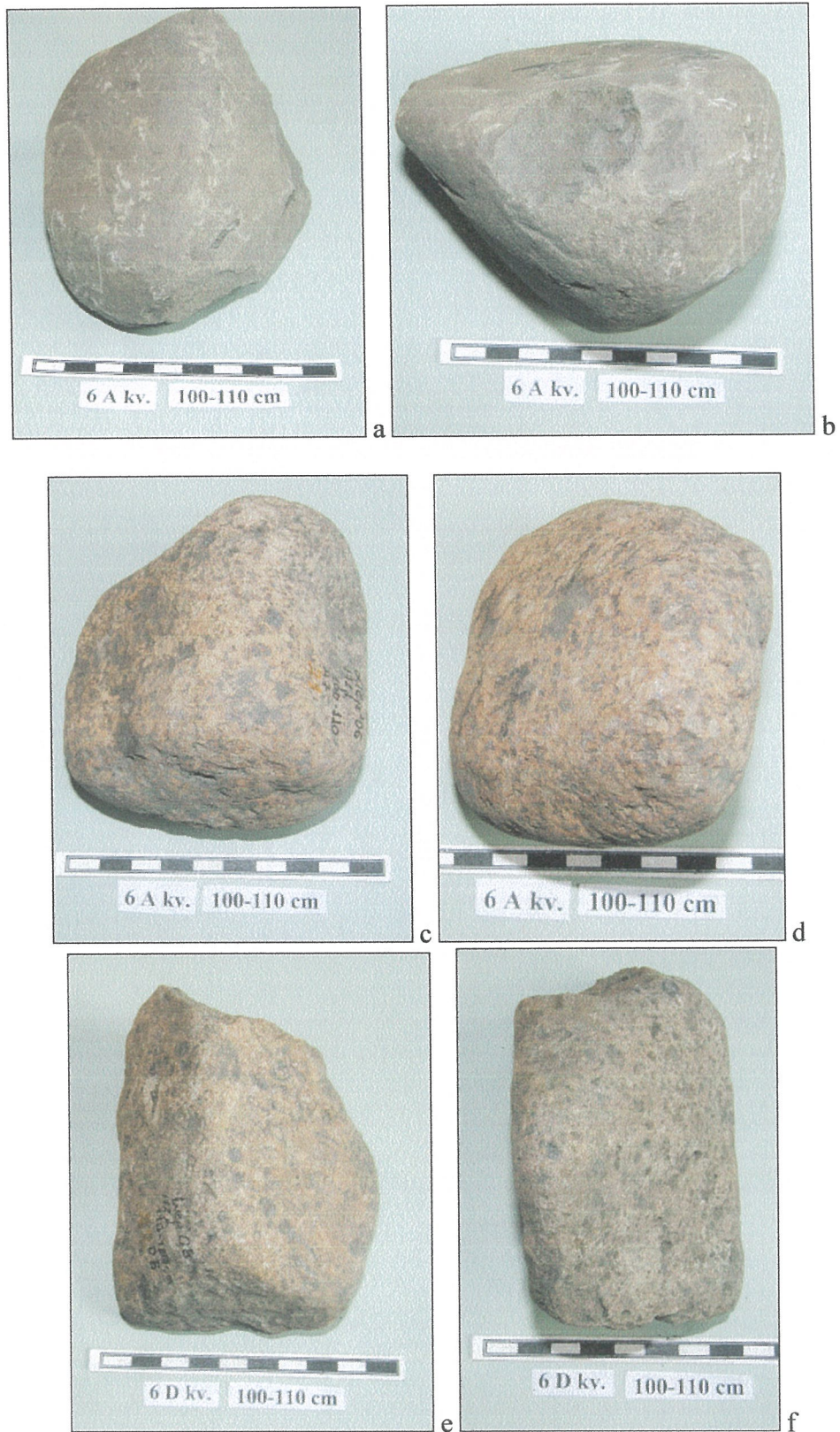
49 pav. 172 perkasa. Radiniai; a,b – lipdyto puodo lygiu paviršiumi šukė (RS- 17)

50 pav. 172 perkasa. Radiniai; akmeninis trintuvas (RS-18)

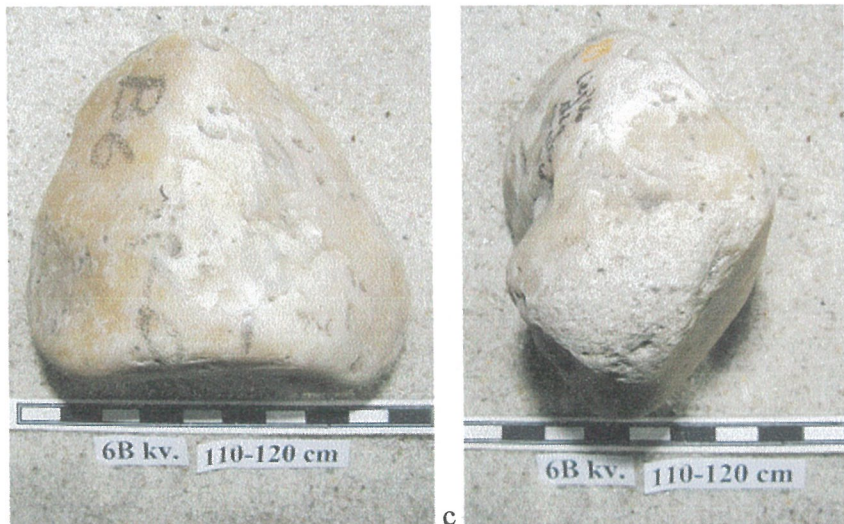
50a pav. 172 perkasa. Radiniai; akmeninis trintuvas (įtveriamasis kirvelis?)(RS-19)

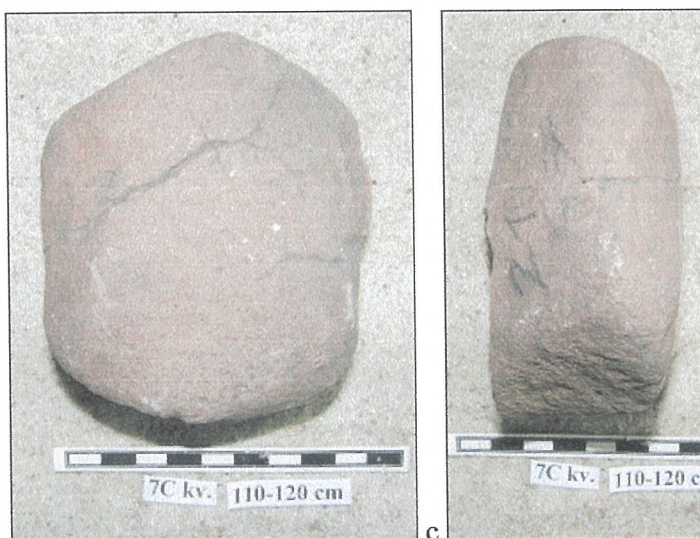
51 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- gludiklis (RS-20); c,d, - gludiklis (RS-21); e,f- gludiklis (RS-22);

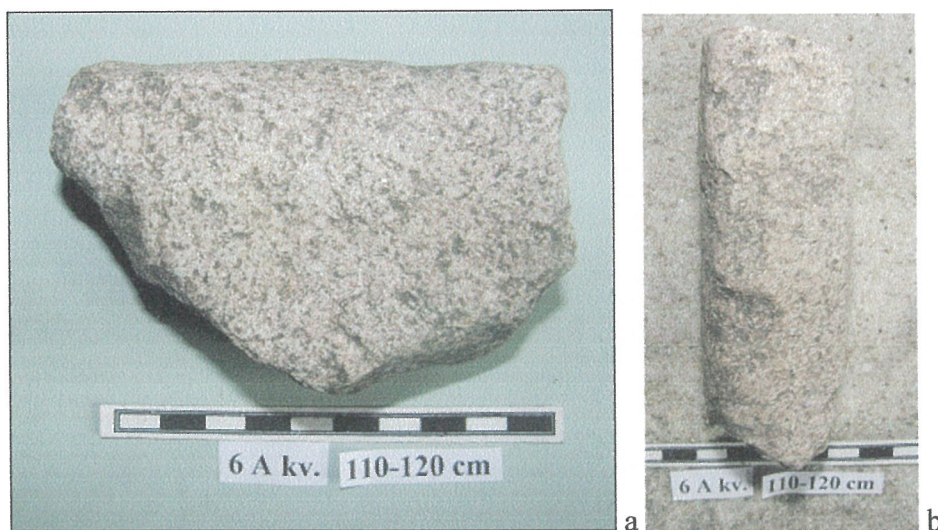
52 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvas (RS-23)

53 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- gludiklis (RS-24); c,d - gludiklis (RS-25)

54 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmens dirbinys (RS-26); c,d- trintuvas (RS-27);

55 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmeninis dirbinys (RS-28)

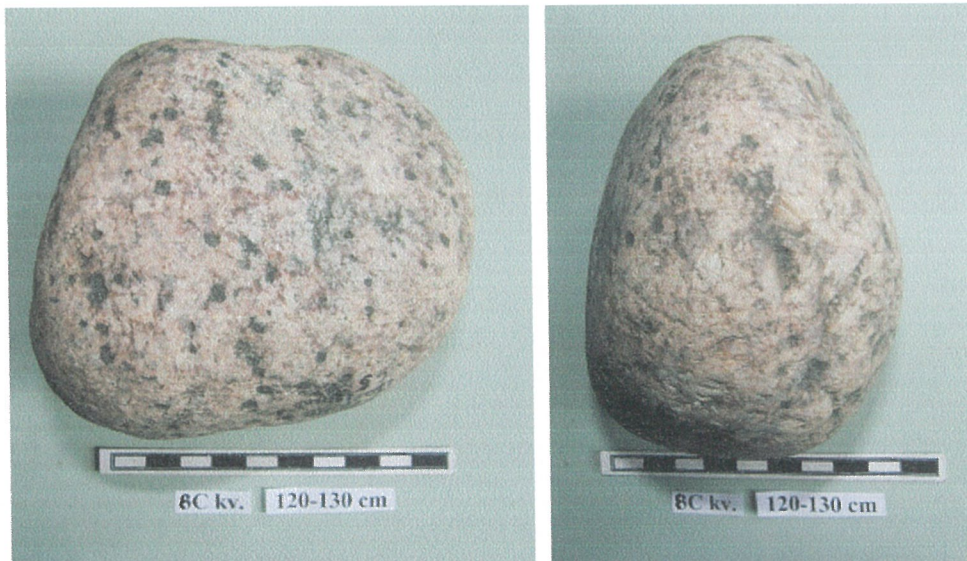
55a pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b-galastuvas (RS-29)

56 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvas (gludinamasis akmuo?) (RS-30);

57 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmeninio dirbinio skylės išgrąža (RS-31)

58 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvas (RS-32);

Išpreparavus iki žemio – kūdros dugno – 172 perkaso 1-8A-C kv. plotą 2006 metų tyrimai buvo baigti. Paaiškėjo, kad buvo atrastas unikalus ir reikalaujantis specialaus pasirengimo objektas – kūdra. Jam tyrinėti reikalinga speciali metodika, įranga, gamtos mokslų specialistai ir kita. Todėl perkaso paviršius buvo užkonservuotas ir užkastas (59 pav.), o tyrinėjimai bus tęsiami ateityje.

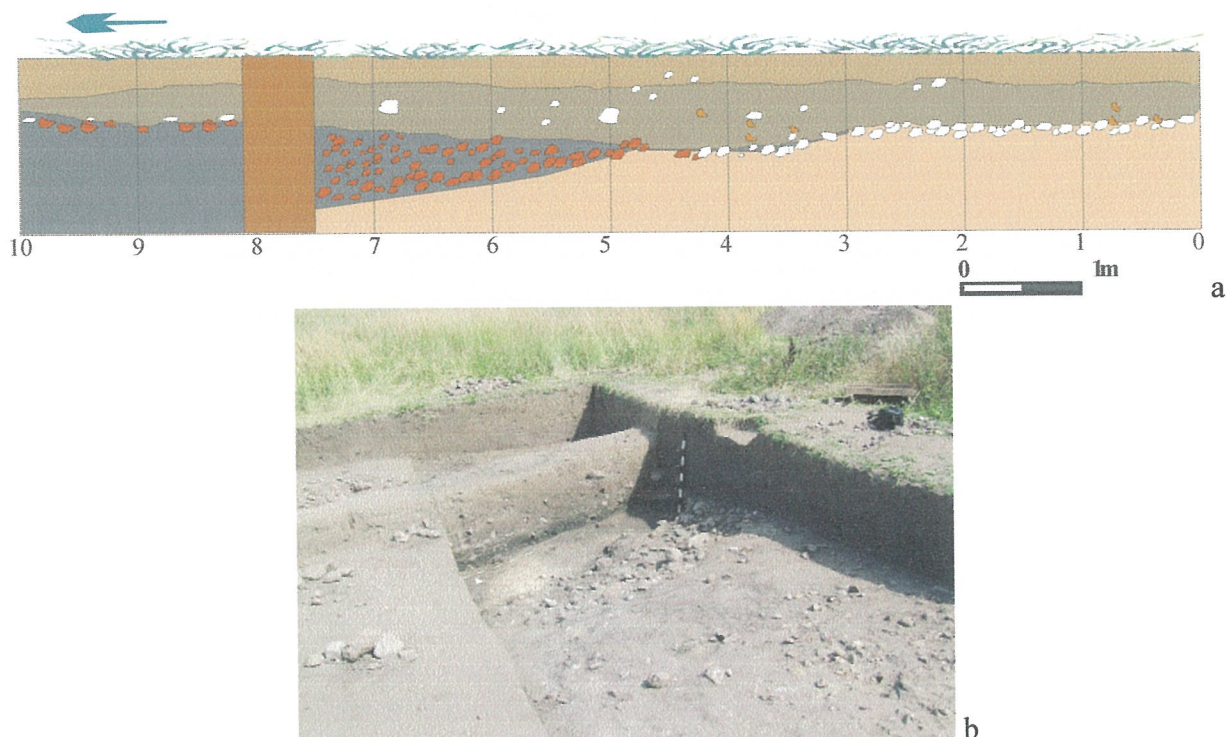

59 pav. 172 perkasa. Konservavimas ir žemės paviršiaus regeneravimas

172 perkastos sienų pjūviai

Rytinė siena

Rytinės sienos pjūvyje geriausiai išryškėjo visi tyrinėto ploto kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinis sluoksnis – armuo, kurio storis siekia 30-40 cm. Armuo storiusias pjūvio Š gale 9-10 kv. Po armeniu visoje perkasoje išryškėjo gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su akmenimis, molio tinko trupiniais, keramika. Kultūrinio sluoksnio storis skirtingas. Pjūvio P gale, 1-2 kv. jis siekia 40 cm, 2 kv. suplonėja iki 30 cm, 4-5 kv., 4kv. jo apatinė linija leidžiasi žemyn, todėl kultūrinis sluoksnis pasiekia 60 cm storį. 5-6 kv. sluoksnio storis 40 cm, o 7 kv. pasiekia 50 cm, o toliau vėl suplonėja iki 40 cm. Po kultūrinio sluoksniu pjūvio P gale 70-80 cm gylyje išryškėjo akmenuotas žemio paviršius. Nuo 3 kv. žemio paviršius žemėja, o nuo 5 kv. gana staigiai leidžiasi žemyn. Nuo 5 kv. virš žemio susikaupęs į Š pusę vis storėjantis dumblo sluoksnis, prie melioracijos kanalo pasiekiantis 50 cm storį. Taigi, kūdros krantas turėjo būti ties 5 kv. 8 kv. R sienos pjūvį kerta melioracijos kanalas, už kurio toliau tęsiasi kūdra (60 pav.).

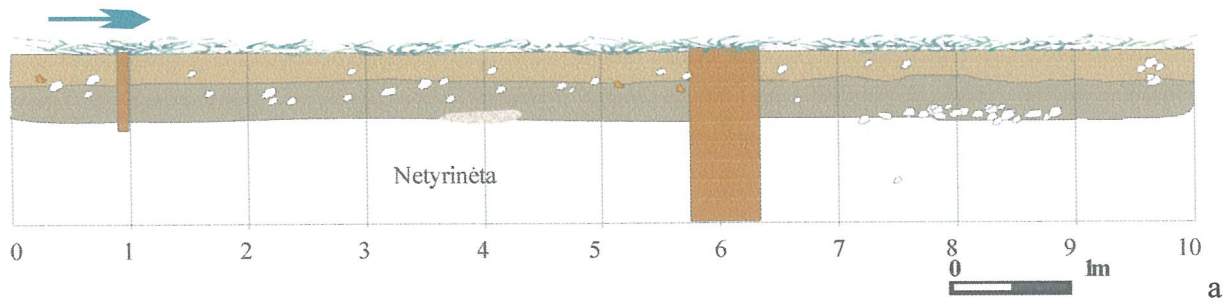

60 pav. 172 perkasa. Rytinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš PV pusės

Vakarinė siena

Vakarinės sienos pjūvyje užfiksuota tik viršutinė, tyrinėta jo dalis. Kaip buvo anksčiau minėta, nuo 80 cm gylio buvo kasama tik rytinė perkastos dalis, todėl vakarinės sienos pjūvyje matyti tik armuo ir kultūrinio sluoksnio viršutinė dalis. 1 kv. rytinės sienos pjūvį kirto telefono kabelio griovelis, o 5-6 kv. – melioracijos kanalas. Armuo visame pjūvyje siekia apie 30 cm storio. Po juo išryškėjęs kultūrinis sluoksnis čia siekė 40 cm. Jame nemažai akmenų ir molio tinko trupinių.

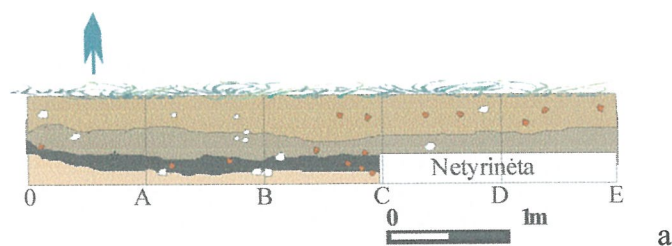
4-5 kv. Išryškėjo balkšvo smėlio plotelis, o 8-9 kv. matyti akmenų sankaupos viršutinė dalis (61 pav.).

61 pav. 172 perkasas. Vakarinės sienos pjūvis: a- planas; b- iš R pusės

Pietinė siena

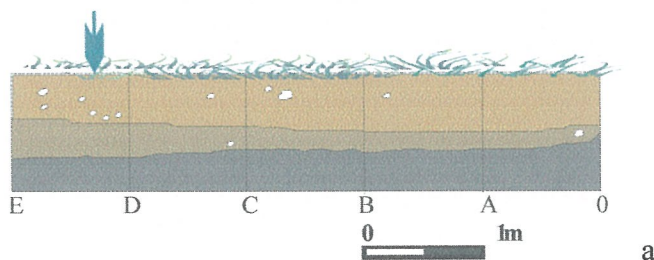
Pietinės sienos A-C kv. užfiksuoti visi tyrinėto ploto pietinės dalie sluoksniai, o D-E kv. Tik iki 80 cm gylio. Ties C kv. rytine riba P sieną kirto telefono kabelio griovelis. Armens sluoksnis nevienodas, C kv. jis siekia 40 cm storį, o R ir V galuose suplonėja iki 30 cm. Po armeniu pasirodęs kultūrinis sluoksnis taip pat nebuvo vienodo storio, A kv. jis 30 cm storio, C kv. tik 20 cm. Po šviesesnėmis kultūrinio sluoksnio žemėmis matyti 10-15 cm storio labai tamsus, su angliais ir degėsiais sluoksnis, susiklostęs į žemio paviršiuje, kuris čia pasirodė 60-70 cm gylyje. 60 cm gylyje žemėmis ėmė rodytis pačiame PR perkasos kampe, o kuo toliau į V pusę, tuo jis giliau (62 pav.).

62 pav. 172 perkasos. Pietinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš Š pusės

Šiaurinė siena

Šiaurinės sienos pjūvis taip pat nepilnas, nes buvo iširta tik viršutinė kūdros dumblo sluoksnio dalis. Armuo ties perkasos Š siena gana storas, 40-50 cm storio. Po juo užfiksuotas gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, kurio storis pjūvio V dalyje iki C kv. buvo 40 cm storio. Tolygiai plonėdamas R pusėn rytiniame gale kultūrinio sluoksnio storis sumažėjo iki 10 cm. 70 cm gylyje vakariniame sienos gale ir 50 cm gylyje rytiniame po kultūrinio sluoksnio užfiksuotas kūdros dumblo sluoksnis, tačiau jis nebuvo baigtas tirti, todėl jo storis neišaiškintas (63 pav.).

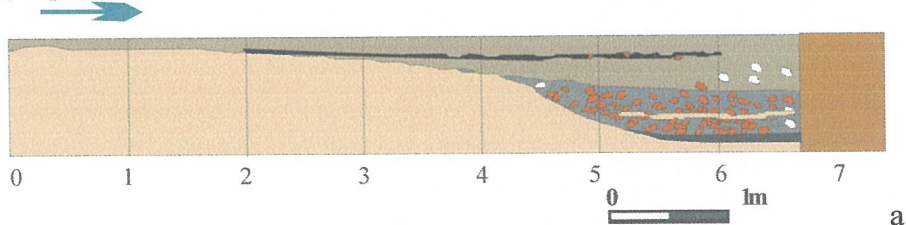

63 pav. 172 perkasos. Šiaurinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš P pusės

Kūdros P kranto pjūvis A-A'

Ties C kv. vakarine riba buvo išvestas perkasos pjūvis A-A', kuris turėjo kirsti kūdros krantą ir išryškinti jos dugno liniją, gylį ir kita. Pjūvio viršutinė linija buvo 80 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus. Pjūvyje matyti, kad gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, kurio čia užfiksuota tik apatinė dalis, P gale siekia 10 cm, o 5-7 kv. Pasiiekia 40 cm. 90 cm nuo dabartinio žemės paviršiaus ir 10 cm gylyje nuo viršutinės pjūvio linijos 3-6 kv. Išryškėjo 5-7 cm storio degėsių linija. Šiuose degėsiuose rasta daug anglių ir nuodėgulių. Įžemis šioje vietoje buvo 90 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Nuo 4 kv. Jo paviršius ėmė žemėti, o už 4,2 m į Š nuo pietinės perkasos sienos staigia

pažemėje. Šioje vietoje buvo kūdros krantas. 5-7 kv. Tarp įžemio ir kultūrinio sluoksnio susikaupęs kūdros dumblas. Maždaug dumblo sluoksnio viduryje, 23 cm gylyje nuo dumblo paviršiaus išryškėjo 5-7 cm storio geltono smėlio sluoksnelis. Apatinė 10 cm storio dumblo dalis išsiskiria ypač tamsia spalva (64 pav.).

64 pav. Kūdros pjūvis A-A': a- planas; b- iš P pusės

Kūdros pjūvis B-B'

Kūdros pjūvis B-B' išryškėjo melioracijos kanalo P sienoje A-C kv. Jame užfiksuota apatinė 40 cm storio kultūrinio sluoksnio dalis, po ja susikaupęs 50 cm storio kūdros dumblo sluoksnis su daugybe degusių akmenų ir 10 cm storio labai tamsia dugnine dalimi. Po kūdros dumblo sluoksniu matyti jos dugnas, įžemis – geltonasis priemėlis (65 pav.)

65 pav. Kūdros pjūvis B-B': a- planas; b- iš P pusės

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

2006 metais buvo tęsiamas Lieporių I gyvenvietės tyrinėjimas, plečiant tyrimų plotą V kryptimi. Buvo iškasta 172 perkasa, kurios plotas 50m². Tačiau ši perkasa iki galo nebuvo iširta. Iki žemio buvo iširtas 22 m² plotas, o kitas perkastos plotas, 28² m, iširtas dalinai ir užkonservuotas. Ekspedicijos pradžioje buvo manyta patikslinti 171 perkasoje užfiksuotų 6 ir 7 pastatų liekanų matmenis. 172 perkastos 1-2A-B kv, 50-60 cm gylyje aptiktas degusių plotelis buvo sudegusio 6 pastato degusių ploto dalis, tačiau šis plotas netilpo ir šioje perkasoje. Siekiant galutinai išaiškinti šio pastato degusių ploto matmenis ateityje teks plėsti tyrimų plotą į P pusę.

7 pastato liekanų 172 perkasoje neaptikta. Tenka konstatuoti, kad 2004 metais padaryta išvada apie čia buvusį senesnę pastatą, kuris ne sudegė, kaip visi Lieporių I gyvenvietės iki šiol aptikti pastatai, o sunyko, buvo neteisinga. 172 perkasoje atrasta užakusi kūdra, kurios plotas išeina ir į R už minėtos perkastos ribos, verčia atmesti pastato galimybę tokioje artimoje jos aplinkoje. Tenka pripažinti, kad Lieporių I gyvenvietėje yra atrasti ir iširti 6 pastatai.

Kultūrinis sluoksnis ir jo radiniai

172 perkastos kultūrinį sluoksnį sudarė du skirtingi horizontai. Viršutinis 10-50 cm storio horizontas buvo bendrasis gyvenvietės kultūrinis sluoksnis su gyvenamai aplinkai būdingais radiniais. Tai buvo tamsi, minkšta, rusvo atspalvio maišyta žemė, kurioje buvo gausu akmenų, kurių dauguma skaldyti, dalis apdegę. Be to, jame rasta angliukų ir nuodėgulių, gyvulių kaulų ir dantų, apdegusio molio tinko gabalų ir trupinių, smulkių lipdytų puodų lygiu paviršiumi šukelių ir trupinių, šlako gabalų, akmeninių ir geležinių dirbinių. Bendrajam gyvenvietės kultūriniam sluoksniui priklauso ir sudegusio 6- pastato degusių ploto PV dalis.,

Apatinį kultūrinio sluoksnio horizontą sudarė kūdros dumblas, aptiktas tik perkastos Š dalyje. Tai labai tamsi, beveik juoda, melsvo atspalvio, riebi, drėgna žemė (44h pav.). Joje aptikti visi aukštesniame horizonte buvę radinių tipai bei tik jam būdingų radinių - medienos, pagalių, skiedrų gabalai, neblogai išsilaikę dumble.

Bendrojo gyvenvietės kultūrinio sluoksnio ir kūdros radiniai iš esmės nesiskyrė, todėl bus aptariami kartu.

Angliukai. Šių metų tyrinėjimų metu buvo surinkta dauguma kultūrinio sluoksnio angliukų. Jų dydis nuo 0,2 iki 1,5 cm skersmens, pasitaikė keletas didesnių anglių gabalų. Be to, buvo rasta keletas didelių nuodėgulių, 5-15 cm ilgio ir 5 cm pločio (26d pav.; 35b pav.; 44a,b,c,d pav.). Daugiausia angliukų surinkta 1-2 A-B kv. 30-60 cm gylyje, kūdros pakraštyje 4B kv. ir kūdros dugne 7B kv., 1-1,1 m gylyje.

Akmenys. 172 perkasoje rasta nemaža įvairaus dydžio akmenų, nuo 3x5x8 cm iki 27x17x20 cm, 30x20x25 cm. Dalis jų tai buvo lauko rieduliukai, tačiau dauguma buvo skaldyti, nemažai jų apdegę, kiti visai sudegę, trupantys. Akmenų buvo gausu visame kultūriniame sluoksnyje. Didžiausia akmenų sankaupa aptikta kūdros plote, jos paviršiuje. Sankaupos akmenys buvo išsidėstę 4-10 A-E kv., tačiau pasiskirstę netolygiai 6DE kv., 8-9 D-E kv., 8B-C kv., 6-7 A-B kv. jie gulėjo glaudžiai, tarsi grindinys, o kitose sankaupos vietose akmenų buvo rečiau.

Rūdys. Rūdžių priemaišų pastebėta visame tyrinėto ploto viršutiniame horizonte, bendrame kultūriniame sluoksnyje. Šioje, žemiausioje, gyvenvietės vietose rūdys kaip kultūrinio sluoksnio priemaiša buvo aptinkamos ir anksčiau.

Degtas molis (molio tinkas). Degto molio tinko gabalų ir trupinių rasta visame kultūriniame sluoksnyje, bet kūdros dumble jo pasitaikė kur kas rečiau. Molio tinkas buvo rusvas, gelsvas, kartais perdegęs, Tarp jų buvo nemažų gabalų, 4x2x3 cm dydžio, tačiau pasitaikė ir visai smulkių trupinių. Molio masė tanki, su smėlio priemaiša (48e pav.).

Šlakas. Šlako rasta mažai. Jo pasitaikė ir bendrame gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje, ir

kūdras dumble. Tarp jų buvo keletas rudnelių sienelių gabalų su prikepusiu šlaku dugninės rudnelės gargazės nuolauža, keletas ir tekiojo šlako nuolaužų (48f pav.).

Kaulai. 2005 metais buvo rasta gyvulių kaulų ir dantų fragmentų (18a,b pav.; 38a,b pav.; 45 pav.). Tai buvo stambūs sąnariniai kaulai, žandikauliai, iltys ir dantys.

Archeologiniai dirbiniai

Iš archeologinių dirbinių Lieporių 1-ojoje gyvenvietėje 2004 metais buvo rasta keramikos, geležinių ir akmeninių darbo įrankių.

Keramika. Puodų šukių rasta labai nedaug, jos smulkios. Buvo surinktos net labai smulkūs puodų šukių gabaliukai, tačiau tik keletas iš jų įtraukta į radinių sąrašą, o kitos dėl smulkumo priskirtos prie masinės medžiagos. Šukių dydis buvo nuo 0,5x0,5 cm iki 4,2x5,6 cm. Keramikos tipą buvo galima nustatyti ne visada, kai kurie fragmentai buvo tokie smulkūs, kad tik iš molio masės buvo galima nuspręsti, jog tai keramika. 2006 metais Lieporių 1-oje gyvenvietėje buvo aptiktos tik vieno keramikos tipo šukės – tai keramika lygiu paviršiumi. Tai buvo du dugnų fragmentai (7c,d,e pav.; RS-4; 12b,c,d pav.; RS-6), vienas I raidės formos kraštelis (28d,e,f pav.; RS-12), o kiti puodų šonų fragmentai (20a,b pav., RS-7; 20c,d,e pav., RS-8; 21pav, RS-9; 28a,b c pav., RS-11; 49pav., RS-17). Tai tokie smulkūs keramikos fragmentai, kad išsamesnių išvadų iš jų padaryti negalima.

Akmeniniai dirbiniai. 2004 metais buvo rasta 32 akmeniniai dirbiniai. Tai 9 trintuvai, 2 galastuvai, 8 gludikliai, 8 gludinimo akmenys. 1 grūstuvai, viena išgrąža ir 3 abejotinos paskirties dirbiniai.

Trintuvai buvo apskriti (29a,b pav., RS-13; 52 pav., RS-23), pailgi (6a,b pav., RS-1; 29c,d pav., RS-14) ar netaisyklingos formos (40pav., RS-16; 50 pav., RS-18; 54c,d pav., RS-27); 56 pav., RS-30; 58 pav., RS-32, su vienu, dviem ar keturiais plokščiais darbiniais paviršiais, netaisyklingo stačiakampio, trikampio, trapecijos formos skerspjuvių. Jų skersmuo siekė nuo 7,3 cm iki 12,9 cm.

Galastuvai keturkampiai, stačiakampio pjūvio, vienas padarytas iš smiltainio (55a pav., RS-29), o kitas iš granito (7a,b pav., RS-3)

Gludikliai. Gludikliais pavadinome tokius akmeninius dirbinius, kurių du ar paviršiai nugludinti ir sudaro bukus kampus. Jų dydis gana įvairus, bet vidutiniškai jie būna 10x8x12 cm. Daugiausia gludiklių buvo rasta geležies verslo vietoje, kuri tyrinėta 1992 ir 1994-2000 metais, todėl buvo padaryta išvada, kad jie naudoti kaip tik nukaltų geležinių dirbinių pirminiam apdorojimui. 2006 metais rasti 8 gludikliai nei formomis, nei dydžiu nesiskiria nuo rastųjų ankstesniais metais (6c,d pav., RS-2; 12a pav., RS-5; 22pav., RS-10; 51a,b pav., RS-20; 20c,d pav., RS-21; 20e,f pav., RS-22; 53a,b pav., RS-24; 53c,d pav., RS-25)/

Gludinimo akmenys. Tai plokšti, keturkampiai, pailgi ar trikampiai apgludinti akmenys, kurių vienas paviršius būna plokščias, retais atvejais įlinkęs. Jie būna 19-16 cm ilgio, 13 cm pločio ir 7,8-10,4 cm storio. Pirmą kartą jie aptikti 1995 metais, tyrinėjant kalvio žaizdrą ir jo aplinką, o daugiau atrasta 2000 metais, kai buvo aptikta išmestų, nebenaudojamų akmeninių kalvės įrankių krūva. Akmenys gludinimui, kaip ir gludikliai, buvo siejami su kalvyste, geležinių dirbinių pirminiu apdorojimu, tačiau atradus jų toli nuo geležies lydyklos, kyla mintis, kad jų paskirtis turėjusi būti universalesnė. Šiais metais rasti 8 gludinimo akmenys, visi bendrame gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje 60-70 cm gylyje.

Grūstuvai buvo rasti tik vienas (39a.b.c pav., RS-15). Jis pailgas, patogus paimti į ranką, su išgaubtu darbinio paviršiumi.

Išgrąža rasta tik viena (57 pav., RS-31). Tai nedidelio akmens dirbinio, 1,3 cm skersmens skylės išgrąža.

Keleto akmeninių dirbinių paskirtis nenustatyta ((50a pav., RS-19; 54a,b pav., RS-26; 55 pav., RS-28).

Gludintų akmenų fragmentai. Iš viso rasta 27 akmeninių dirbinių fragmentų. Jie įvairaus dydžio, kai kurie perdege ir sutrupėję. Tai nuolaužos, kurių vieną kampą sudaro trys stačiais kampais sueinantys paviršiai ar charakteringi bukais kampais sueinantys du gludiklių paviršiai. Daugelio nuolaužų funkcijos nustatyti nepavyko, juos atpažinti galima tik iš gludinto paviršiaus. Gludintų akmens dirbinių fragmentų rasta abiejuose kultūrinio sluoksnio horizontuose.

Geležiniai dirbiniai buvo rasti tik du, abu 70-80 cm gylyje bendrojo gyvenvietės kultūrinio sluoksnio apačioje. Tai buvo geležinis lazdelinis smeigtukas (35c pav., RS-41) ir sunykusi geležinė yla (35d pav., RS-42).

Svarbiausias ir vertingiausias 2006 metų Lieporių I gyvenvietės radinys buvo uždumblėjusi kūdra. Dar prieš keletą metų autorės dėmesį buvo patraukęs drėgnų vietų augalų plotelis tarsi visai sausoje vietoje, vidury laukų. 172 perkasa buvo iškasta to plotelio PR pakraštyje. Kaip paaiškėjo, minėtų augalų plotelio ribos sutapo su kūdros ribomis. 2006 metais buvo ištirtas tik apie 10 m² kūdros plotas PR jos krante. Šiuo metu jos plotas dar nenustatytas, tačiau jos kranto linija lenkta ir eina iš PV į ŠR. 172 perkamos tirtame plote kranto linija ėjo per 4C ir 5A kv. Aišku, kad ji buvo iškasta, nes jos krantas – tai geltonasis priemelis, būdingas lomelės dugnei, ant kurio susiklostė kūdros dumblas. Jei tai būtų natūralus vandens telkinys, jo geologinė aplinka būtų kitokia, dugne ir pakraščiuose būtų susiklostę smėlio. Kūdros kranto nuolydis 70-80 cm nuo buvusio žemio paviršiaus, o krantas palyginti, statokas. Kūdros dumble gausu gerai išsilaikiusių kaulų, skiedrų, nuodėgulių. Tikėtina, kad jame esama ir kitų organinių liekanų ar dirbinių.

Kūdra, sudėtingas įrenginys ir retas archeologinis radinys, reikalauja ypatingai gerai parinktos tyrimų ir mokslinės fiksacijos metodikos bei įrangos, technikos priemonių. Viso to 2006 metų ekspedicija neturėjo, todėl 172 perkasa, kurios ne visas plotas buvo ištirtas, buvo užkonservuota, tikintis tyrimus tęsti tik atitinkamai pasirengus.

Chronologija. Lieporių 1-osios gyvenvietės chronologijai patikslinti naujų duomenų 2006 metų tyrinėjimų metu nebuvo aptikta. Pasiliekiama prie to, kad gyvenvietė datuojama IV-VIII a. po Kr.

Lieporių 1-sios gyvenvietės 2006 metų tyrinėjimų radiniai ir kompaktinė plokštelė su tyrinėjimų fotografijomis perduoti Šiaulių "Aušros" muziejui.

Brėžiniai ir fotografijos B.Salatkienės.

Tyrinėjimų ataskaitos perduotos Lietuvos istorijos institutui, Mokslinei archeologinei komisijai ir Šiaulių "Aušros" muziejui.

RADINIŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Gylis cm	Kv. Nr.	Aprašymas	Matmenys cm
1	30-40	10E	TRINTUVAS akmeninis, ovalo formos, suplokštintas, padarytas iš rausvo granito. Jo darbiniai paviršiai yra abiejose plokštumose. Vienas trintuvo galas kiek storesnis, o šonas išskilęs. Pjūvis suplokštintos elipsės formos.	Ilgis- 11,8 Plotis- 8,4 Storis- 6,5-7,4
2	30-40	7E	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš rausvo granito. Jis turi 3 buku kampu sueinančius nuožulnius darbinius paviršius. Apatinė gludiklio plokštuma gerai nugludinta, jis galėjo atlikti ir trintuvo funkciją. Pjūvis netaisyklingo trikampio formos.	Ilgis- 9,6 Plotis- 8 Aukštis- 7,8
3	30	2E	GALĄSTUVO akmeninio fragmentas. Galastuvus padarytas iš gelsvai rusvo granito, pailgas, netaisyklingos keturkampio formos, pjūvis keturkampis. Jo darbinis paviršius gerai nugludintas, o kiti tik apdailinti	Ilgis-5,5 Plotis-4,9 Storis-3,5
4	30	5A	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, dugnas. Molio masė tanki, šviesiai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis trispalvis – rusvas ir pilkas. Dugnas lygus, jame įsispaudę smėlio grūdėliai. Sienelė atlošta plonesnė už dugną.	4,2x5,6 Storis-0,8-1 cm
5	40-50	2B	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš šviesiai rusvo negrūdėto akmens. Jis pailgas, turi du buku kampu sueinančius, gerai nugludintus darbinius paviršius. Kiti paviršiai tik aplyginti. Pjūvis netaisyklingo trikampio formos.	Ilgis- 10 Plotis-6,5 Storis- 5
6	50	6B	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, dugnas. Molio masė tanki, šviesiai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Dugnas lygus, jame įsispaudę smėlio grūdėliai. Sienelė atlošta.	2,6x2,8 Storis 1cm
7	50-60	5C	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, šonas. Molio masė tanki, pilkai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Šukė nežymiai išlenkta, jos vidus beveik juodas, o išorė rusva.	2,8x2,8 Storis 0,8
8	50-60	9A	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, šonas. Molio masė tanki, pilkai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Šukė nežymiai	2,6x2,9 Storis 0,8

			išlenkta	
9	50-60	9D	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, šonas. Molio masė tanki, gelsvai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Šukė nežymiai išlenkta	3,2x2,3 Storis 0,8
10	50-60	7A	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš rausvo negrūdėto akmens (lauko špato). Jis pailgas, turi du buku kampu sueinančius, gerai nugludintus darbinius paviršius. Kiti paviršiai aplyginti, suapvalinti. Pjūvis netaisyklingo trikampio formos	Ilgis- 7,1 Plotis-4,9 Storis-4,7
11	70	7E	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, šonas. Molio masė tanki, gelsvai rusva, su grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Profilis beveik tiesus. Šukės vidinė pusė juoda, o išorinė rusva.	2,9x3,3 Storis-0,8
12	60-70	8A	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, kraštelis I raidės formos, briauna pusapvalė. Molio masė tanki, gelsvai rusva, su stambiai grūsto granito priemaiša, lūžis vienspalvis – rusvas. Šukė nežymiai išlenkta- nedidelio skersmens indelio kraštas.	2,3x2,7 Storis-0,7
13	60-70	10A	TRINTUVAS akmeninis, trumpos elipsės formos, suplokštintas, padarytas iš pilkai gelsvo granito. Jo darbiniai paviršiai yra abiejose plokštumose. Pjūvis ovalo formos, vienas trintuvo šonas nežymiai storesnis. Trintuvas labai taisyklingas, dailaus darbo..	Ilgis-9,3 Plotis-7,9 Storis-5
14	70	9E	TRINTUVAS akmeninis, ovalo formos, suplokštintas, padarytas iš rausvo granito. Jo darbiniai paviršiai yra abiejose plokštumose. Vienas trintuvo galas kiek storesnis, o galas išskilęs. Pjūvis suplokštintos elipsės formos.	Ilgis-10,2 Plotis-7,5 Storis-6,2
15	70-80	2A	GRŪSTUVAS akmeninis, padarytas iš balsvo granito. Grūstuvai pailgas, netaisyklingo apskritimo formos pjūvio, gerai apgludintas, bet vietomis paviršius ištrupėjęs. Vienas trintuvo galas storesnis, gražiai suapvalintas – rankenėlė-, o kitas mažesnio skersmens, rupus, išdaužytas. Tai darbinis paviršius.	Ilgis-11,4 Skersmuo -5,2-7,2
16	70-80	1B	TRINTUVAS akmeninis, pailgas, netaisyklingos formos, padarytas iš tamsiai rausvo lauko špato. Jo darbinis paviršius kiek išgaubtas, briaunos užapvalintos. Vienas trintuvo galas storesnis, o kitas suplonintas tarsi akmeninio kirvelio ašmenys. Pjūvis	Ilgis-11,8 Plotis-6,1-8,4 Storis-7-4

			trapecijos formos.	
17	80-90	5A	ŠUKĖ molinio lipdyto puodo lygiu paviršiumi, šonas. Molio masė tanki, gelsvai rusva, su stambiai grūsto granito priemaiša, lūžis dvispalvis – rusvas ir pilkas. Profilyje matyti horizontali briauna. Šukės vidinė pusė pilka, o išorinė rusva. Išorinis paviršius labai gerai nulygintas.	3,3x2 Storis 0,8
18	80-90	9C	TRINTUVAS akmeninis, netaisyklingai apvalus, padarytas iš tamsiai rausvo lauko špato. Jis turi 4 darbinius paviršius, išdėstytus aplink visą paviršių Vienas iš didesnis, gali būti apatinis, kiti trys nuožulniai nugludinti aplink trintuvo perimetrą, Darbiniai paviršiai ypač gerai nugludinti, o kitos vietos gražiai aplygintos. Trintuvas netaisyklingo penkiakampio formos.	Skersmuo 9,- Aukštis- 8,5 Darbinių paviršių Skersmuo 6,3; 6; 5,2; 4,5
19	100-110	6B	TRINTUVAS (įtveriamasis kirvelis?) akmeninis, padarytas iš rausvai balsvo granito. Dirbinio forma – tarsi akmeninio dviašmenio kirvelio, kurio ašmenys ne lygiagretūs, o statmeni vieni kitiems. Dirbinys trikampio (dviejų statmenų vienas kitam trikampių) formos, ovalinio pjūvio. Vienos „ašmenys“ žymiai platesnės, išdaužytos, išskilinėję.	Ilgis-9,6 Plotis-7,8 Storis-5,5
20	100-110	6A	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš tamsiai pilko, negrūdėto akmens (smiltainio?). Jis netaisyklingo formos, turi du buku kampu sueinančius, gerai nugludintus darbinius paviršius, trečiasis darbinis paviršius yra gludiklio apačioje. Pastarasis nelygus, tarsi išdilintas. Kitos vietos aplygintos, suapvalintos. Pjūvis netaisyklingos trapecijos formos. Gludiklio kraštai dviejose vietose išskilę.	Ilgis-11,2 Plotis-9 Aukštis-9
21	100-110	7A	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš rausvo granito. Jis kiek pailgai keturkampis, turi du buku kampu sueinančius darbinius paviršius, trečiasis darbinis paviršius yra gludiklio apačioje, jis kiek išgaubtas. Kitos vietos aplygintos, suapvalintos. Pjūvis netaisyklingo penkiakampio formos	Ilgis-9,8 Plotis-9,4 Aukštis- 6,8
22	110-120	6D	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš rausvo granito. Jis pailgas, keturkampis, turi du buku kampu sueinančius darbinius paviršius, trečiasis darbinis paviršius yra gludiklio apačioje, jis kiek išdilintas, įgaubtas. Kitos	Ilgis-11,3 Plotis-8,6 Aukštis -5,8

			vietos aplygintos, suapvalintos. Vienas kampas nuskilęs. Pjūvis netaisyklingo trikampio formos.	
23	110-120	7A	TRINTUVAS akmeninis, kiek netaisyklingai apskritas, suplokštintas, padarytas iš pilkai rusvo granito. Jo darbinis paviršius yra apačioje, plokščias. Visas kitas paviršius labai gerai nugludintas. Pjūvis ovalo formos, vienas trintuvo šonas nežymiai storesnis. Trintuvas labai taisyklingas, dailaus darbo..	Skersmuo - 11,8x12,9 Storis-8,5
24	110-120	7C	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš rusvo lauko špato. Jis pailgas netaisyklingos formos, viduryje kiek išgaubtas, turi du buku kampu sueinančius darbinius paviršius, trečiasis darbinis paviršius yra gludiklio apačioje, jis ypač gerai nugludintas. Kitos vietos tik aplygintos, suapvalintos. Pjūvis netaisyklingo trikampio formos. Vienas galas storesnis tarsi nuskeltas, o kitas išgaubtas, jo paviršius rupus. Gali būti, kad jis naudotas kaip grūstuvus	Ilgis-10,4 Plotis-7,2 Aukštis-6,8
25	110-120	6B	GLUDIKLIS akmeninis, padarytas iš balsvo lauko špato. Jis netaisyklingo trikampio formos, turi tris buku kampu sueinančius darbinius paviršius, Kitos vietos tik aplygintos, suapvalintos. Pjūvis netaisyklingo rombo formos. Gludiklis padarytas nerūpestingai	Ilgis Plotis Storis
26	110	8A	AKMENINIS DIRBINYS, padarytas iš rausvo granito. Jo forma labai panaši į plaktuko. „Pentis“ stora, keturkampė, „ašmenys“ išplatinti į abi puses, buki, 2,5 cm storio, pjūvis keturkampis. Tai tarsi įtveriamasis plaktukas.	Ilgis-8,8 Plotis 4-6,2 Storis-5,4
27	110-120	7C	TRINTUVAS akmeninis, pailgas, netaisyklingos formos, padarytas iš tamsiai rausvo lauko špato. Jo darbinis paviršius lygus, labai gerai nugludintas, visos briaunos užapvalintos. Vienas trintuvo šonas storesnis. Pjūvis netaisyklingos trapecijos formos. Viršuje yra nemažas išskilimas.	Ilgis-10,1 Plotis-9 Storis-5,5
28	110-120	6A	AKMENINIS DIRBINYS, padarytas iš balsvo granito. Tai tik fragmentas, todėl tikrasis jo dydis ir paskirtis neaiški. Dirbinys pailgas, plokščias, taisyklingo keturkampio skerspjuvio, tarsi stora lenta. Gerai nugludintas, bet briaunos apskilinėje.	Ilgis-10,9 Plotis-7 Storis-3,7
29	110-120	7	GALASTUVAS, padarytas iš pilko	

			smiltainio. Jis pailgas keturkampis, jo skerspjūvis kvadrato formos, briaunos aštrios. . Jo vienas galas kiek storesnis, greičiausiai nuskilęs ir po to dar ilgai naudotas. Visi jo darbiniai paviršiai nugaląsti, įgaubti	Ilgis-5,6 Plotis-3,4 Storis-3,4
30	110-120	8B	TRINTUVAS (gludinamasis akmuo?) akmeninis, pailgas, netaisyklingos formos, suplokštintas, padarytas iš rausvai balsvo granito. Jis turi du darbinius paviršius Vienas trintuvo šonas žymiai storesnis, o abu darbiniai paviršiai nuožulnūs nuo storojo link plonojo galo. Jie yra priešingose dirbinio pusėse. Pjūvis netaisyklingos trapecijos formos. Nugludinti tik darbiniai paviršiai, o visos briaunos tik užapvalintos. Plonasis galas nuskilęs.	Ilgis-13,5 Plotis-11,2 Storis-8-3,8
31	110-120	7C	IŠGRAŽA akmeninio dirbinio skylės. Ji iš rusvai pilko akmens, cilindro formos, abu galai stačiai nukirsti.	Ilgis-2,2 Skersmuo -1,3
32	120-130	8C	TRINTUVAS akmeninis, kiek netaisyklingai apskritas, padarytas iš balsvai rausvo granito. Jo darbinis paviršius yra apačioje, plokščias, o viršutinė dalis išgaubta. Visas kitas paviršius gerai nugludintas. Pjūvis netaisyklingo ovalo formos.	Skersmuo-10,3-9,5 Storis-7,4
33	60-70	3D	GLUDINIMO AKMUO (priekalas?) padarytas iš tamsaus su žėručiu akmens. Išlikęs tik fragmentas, nuskilęs galas, todėl tikrų matmenų nustatyti nepavyko. Šis fragmentas labai panašus į priekalus, rastų 2001 metais. Jis buvęs keturkampis, suapvalintais kampais ir briaunomis, ovalinio pjūvio, su 2 plokščiais priešingais paviršiais, gerai nugludintas. Nuskilęs įstrižai.	Ilgis-19 Plotis-22 Storis-10,5
34	60-70	4D	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, suapvalintų formų, padarytas iš pilko granito. Jo darbinis paviršius plokščias, gerai nugludintas, o kitas plotas tik aplygintas. Apatinė dalis susiaurinta, pjūvis netaisyklingos trapecijos formos.	Ilgis-16 Plotis-13 Storis-8,5
35	60-70	9A	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, suapvalintų formų, padarytas iš rusvo lauko špato. Jo darbinis paviršius plokščias, gerai nugludintas, o kitas plotas tik aplygintas. Darbinis paviršius ne horizontalus, o nuožulnus. Apatinė dalis susiaurinta, pjūvis netaisyklingos trapecijos formos.	Ilgis-18,5 Plotis-13,2 Storis-6
36	60-70	9D	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, suapvalintų	

			formų, padarytas iš pilko akmens. Jo darbinis paviršius plokščias, gerai nugludintas, o kitas plotas tik aplygintas. Darbinis paviršius ne horizontalus, o nuožulnus. Apatinė dalis susiaurinta, pjūvis netaisyklingo trikampio formos.	Ilgis-,14,8 Plotis-9,5 Storis-8,2
37	60-70	9A	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, trikampio formos, padarytas iš tamsaus, pilko lauko špato. Jo darbinis paviršius plokščias, gerai nugludintas, o kitas plotas tik aplygintas. Darbinis paviršius ne horizontalus, o nuožulnus. Apatinė dalis susiaurinta, pjūvis netaisyklingo rombo formos	Ilgis-19 Plotis-9,9 Storis-8,5
38	60-70	9A	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, netaisyklingo keturkampio formos, padarytas iš rausvai balsvo granito. Vienas jo galas nukirstas stačiai, o kitas kiek nusmailintas. Jo darbinis paviršius plokščias, labai išdaužytas, duobėtas, o kitas plotas tik aplygintas.. Apatinė dalis susiaurinta, suapvalinta, pjūvis netaisyklingos trapecijos formos	Ilgis-19 Plotis-12,7 Storis-6,5
39	60-70	9A	GLUDINIMO AKMUO, pailgas, netaisyklingo trikampio formos, padarytas iš rausvai balsvo akmens. Vienas jo galas nukirstas stačiai, o kitas nusmailintas (lygintuvo formos). Jo darbinis paviršius plokščias, gerai nugludintas, išilgai įskilęs, o kitas plotas tik aplygintas. Apatinė dalis, suapvalinta, pjūvis netaisyklingos pusapvalės formos	Ilgis-19,5 Plotis-12 Storis-11,5
40	60-70	9B	GLUDINIMO AKMUO, netaisyklingai apskritos formos, padarytas iš rausvo akmens, suplokštintas. Jis turi du darbinius paviršius, abu plokšti, gerai nugludinti, vienas horizontalus, o kitas nuožulnus. Kitas plotas gerai aplygintas. Vienas darbinis paviršius kiek siauresnis, pjūvis netaisyklingo trikampio formos	Ilgis-17,5 Plotis-15 Storis-8,5
41	70-80	4B	SMEIGTUKAS geležinis lazdelinis, sunykęs. Galvutė buvusi nedidelė, atitrūkusi, bet išlikusi jos viršutinė dalis, sraigėlė neišlikusi.	Ilgis -11 Skersmuo-0,7 Galvutės plotis - 1,5
42	70-80	6A	YLA geležinė, sunykusi, sulūžusi į dvi dalis. Jos įtvara apskrito pjūvio.	Ilgis-7 Skersmuo -0,-1

FOTOGRAFIJŲ SĄRAŠAS

Prieš darbų pradžią DSCF 3826-3836

172 perkasa . Darbų pradžia, velėnos plėšimas DSCF3836-3840

172 perkasa . Armens sluoksnis DSCF3845-3864

172 perkasa . 30 cm gylis DSCF3914-3925

172 perkasa . 40 cm gylis DSCF3958-3964; 3575-3587

172 perkasa . 50 cm gylis DSCF3997-4028

172 perkasa . 60 cm gylis DSCF4045-4569; 4073-4092

172 perkasa . 70 cm gylis DSCF4095-4127

172 perkasa . 80 cm gylis DSCF4154-4168; 4174-4201

172 perkasa . 90cm gylis DSCF 4216-4228; 4246-4257; 4273-4279; 4301-4321

172 perkasa . 100 cm gylis DSCF4348-4352; 4361-4382

172 perkasa . 110 cm gyli DSCF4405-4415

172 perkasa . Kūdra DSCF4447-4465; 4473-4482; 4493-4501

172 perkastos sienos DSCF4510-4515; 4624-4631

172 perkasa . Kūdro dumbblas ir jo radiniai *in situ* DSCF4518-4522

172 perkasa . Kūdro pakraščio dugnas DSCF 4526-4551; 4559-4589; 4598-4619; 4635-4652

172 perkastos konservavimas DSCF5324-5332

172 perkasa . Radinių sąrašo objektų fotografijos P5280074-P5280125; P6300002- P6300004;
P6290061- P6290257

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Situacijos planas
2 pav. 2006 metų 172 perkaso vieta
3 pav. Tyrimų vieta prieš darbų pradžią; b, c- lupama velėna; d- armens sluoksnio paviršius
4 pav. Armens radiniai; a-plytų trupiniai, žiesta keramika, geležies dirbiniai; b- Lieporių 1-sios senovės gyvenvietės laikotarpio radiniai
5 pav. 172 perkasa. 30 cm gylis, kultūrinio sluoksnio paviršius
6 pav. 172 perkasa. 30-40 cm gylis. Radiniai: a,b- trintuvas (10E kv.)RS-1¹; c,d- gludiklis (7E kv.) RS-2.
7 pav. 172 perkasa 30-40 cm gylis. Radiniai: a,b- galastuvo fragmentas (2E kv.) RS-3; c,d,e –lipdyta keramika c-išorė, d –pjūvis, e-vidus. RS-4
8 pav. 172 perkasa 30 cm gylis. Planas
9 pav. 172 perkasa: a- 40 cm gylis; b,c- melioracijos kanalo vieta (šviesesnė linija)
10 pav. 172 perkasa 40-50 cm gylis. Planas
11 pav. 172 perkasa. 40-50 cm gylis. Glazūruota keramika senos duobės vietoje
12 pav. 172 perkasa. 40-50 cm gylis. Radiniai: a-gludiklis (RS-5); b,c,d lipdyta keramika (RS-6)
13 pav. 172 perkasa: a,b- 50-60 cm gylis. Matyti paliktas ir nekasamas melioracijos kanalas; c,d – telefono kabelio griovelis
14 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis . Smėlio priemaišos kultūriniame sluoksnyje
15 pav.. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Angliai ir nuodėguliai kultūriniame sluoksnyje 1B kv.
16 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis ; a- akmenys perkaso Š dalyje; b- geležinio dirbinio fragmentai
17 pav. 172 perkasa. 50 cm gylis. Planas
18 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Kaulai *in situ*: A – 7D kv.,; b- 10A kv.
19 pav. 172 perkasa, 50-60 cm gylis. Gludintų akmeninių įrankių fragmentai
20 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Lipdytų puodų šukės: a,b –(5C kv., RS-7; c,d,e- (9A kv., RS-8)
21 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Lipdytų puodų šukės (9A kv., RS-9).
22 pav. 172 perkasa 50-60 cm gylis. Gludiklis (7a kv., RS-10).
23 pav. 172 perkasa, 60 cm gylis. Planas
24 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a- perkasa iš ŠV pusės; b- perkasa iš P pusės; c- akmenų sankaupos 8D-E kv. ir 9-10C-D kv.; d- kurmiarasių išskelti žemio grumstai
25 pav. 172 perkasa 60-70 cm gylis. Planas
26 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a, b,c- gludinti akmenys *in situ*; d- angliai 1-2 A-B kv.; e – „griovelis“ 10 C kv.
27 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis. Gludintų akmeninių dirbinių fragmentai
28 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b,c –lipdyto puodo šukė (RS-11); d,e,f (RS-12)
29 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – trintuvas (RS-13); trintuvas c,d (RS-14); e,f – gludinimo akmens fragmentas (RS-33)
30 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – gludinimo akmuo (RS-34); c,d gludinimo akmuo -(RS-35); e,f – gludinimo akmuo (RS-36)
31 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis a,b – gludinimo akmuo (RS-37); c,d gludinimo akmuo -(RS-38); e,f – gludinimo akmuo (RS-39)
32 pav. 172 perkasa, 60-70 cm gylis: a,b – gludinimo akmuo (RS-40)
33 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis, iš PV pusės
34 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis. Akmenų sankaupa: a-iš ŠR pusės; b- iš P pusės

¹ RS-1 (RS-2 ir t.t.) – radinių sąrašo numeracija

- 35 pav. 172 perkasa, 70-80 cm gylis: a- įžemis perkamos PR kampe; b- nuodėgulis 4B kv.; c- geležinis lazdelinis smeigtukas *in situ* (RS-41); 6A (RS-42)
- 36 pav. 172 perkasa 75 cm gylis. Planas
- 37 pav. 172 perkasa 80 cm gylis. Planas
- 38 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis: a-b- šerno iltis *in situ*; c- gludintų dirbinių fragmentai
- 39 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis: a,b,c – akmeninis grūstuvus (RS-15)
- 40 pav. 172 perkasa 70-80 cm gylis. Trintuvus : a- iš viršaus; b- iš šono; c- iš viršaus (RS-16)
- 41 pav. 172 perkasa 90 cm gylis. Kūdros PR kraštas
- 42 pav. 172 perkasa 1 m gylis. Kūdra; a- iš P pusės; b- iš ŠR pusės
- 43 pav. 172 parkasa. Kūdros planas: a- 90 cm gylis; b- 1 m gylis; c- 1,1 m gylis; d- 1,2-1,4 m gylis
- 44 pav. 172 perkasa. 90cm- 1 m gylis. Degėsiai ir medžio liekanos dumble: a-įžemio ir dumblo riba ties degėsių plotu; b- degėsiai; c,d – nuodėguliai su nesudegusia mediena; e,f,g – medienos liekanos; h- dumblas
- 45 pav. 172 perkasa, 0,9-1,2 m gylis: a,b,c- kaulai dumble
- 46 pav. 172 perkasa. Kūdra: a, b – į Š nuo melioracijos griovio; c,d- PR kraštas 1m gylyje
- 47 pav. 172 perkasa. Kūdra. Matyti akmenuotas PR jos krantas: a – 1,1 m gylis (iš PV pusės); b- 1,1 m gylis, (iš P pusės); c- 1,1 m gylis (iš V pusės); d-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas įžemis (iš P pusės); e-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas įžemis (iš PR pusės); f-1,2 m gylis, matyti dugnas- geltonas įžemis (iš ŠR pusės);
- 48 pav. 172 perkasa . Radiniai : a,b,c,d – gludintų akmeninių dirbinių fragmentai; e- molio tinko gabaliukai;; f- šlakas
- 49 pav. 172 perkasa. Radiniai; a,b – lipdyto puodo lygiu paviršiumi šukė (RS- 17)
- 50 pav. 172 perkasa. Radiniai; akmeninis trintuvus (RS-18)
- 50a pav. 172 perkasa. Radiniai: akmeninis trintuvus (įtviriamasis kirvelis?)(RS-19)
- 51 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- gludiklis (RS-20); c,d, - gludiklis (RS-21); e,f - gludiklis (RS-22);
- 52 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvus (RS-23)
- 53 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- gludiklis (RS-24); c,d - gludiklis (RS-25)
- 54 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmens dirbinys (RS-26); c,d- trintuvus (RS-27);
- 55 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmeninis dirbinys (RS-28)
- 55a pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b-galastuvus (RS-29)
- 56 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvus (gludinamasis akmuo?) (RS-30);
- 57 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- akmeninio dirbinio skylės išgrąža (RS-31)
- 58 pav. 172 perkasa. Radiniai: a,b- trintuvus (RS-32);
- 59 pav. 172 perkasa. Konservavimas ir žemės paviršiaus regeneravimas
- 60 pav. 172 perkasa. Rytinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš PV pusės
- 61 pav. 172 perkasa. Vakarinės sienos pjūvis: a- planas; b- iš R pusės
- 62 pav. 172 perkasa. Pietinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš Š pusės
- 63 pav. 172 perkasa. Šiaurinės sienos pjūvis : a- planas; b- iš P pusės
- 64 pav. Kūdros pjūvis A-A': a- planas; b- iš P pusės
- 65 pav. Kūdros pjūvis B-B': a- planas; b- iš P pusės

**ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ LIEPORIŲ 1-JOJE IV-VIII A. GYVENVIETĖJE
(ŠIAULIAI)
2006 METŲ PROGRAMA**

Šiauliai

2006 07 14

Lieporių archeologinių paminklų kompleksas, datuojamas IV-VIII a. po Kr., buvo atrastas 1983 metais. Lieporių kapinynas tyrinėtas 1987, 1990 ir 1991 metais (dr. I.Vaškevičiūtė, B.Salatkienė). Lieporių 1-oji gyvenvietė atrasta 1991 metais ir tyrinėjama nuo 1992 metų (B.Salatkienė). Lieporių 2-oji gyvenvietė atrasta 1993 metais ir dar netyrinėta, tik žemės paviršiuje rasta grublėtosios keramikos, gargažių, akmeninių trintuvų.

Lieporių 1-joje gyvenvietėje apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte B, datuojamame IV-V a. atrastas ir nuo 1992 metų tyrinėjamas geležies lydymo verslo vieta, kur aptiktas šio verslo atributų komplektas. Tai rūdos kasimo duobės, jos apdegimo židiniai, 3 mediniai šuliniai bei vienas šulinys be medinės konstrukcijos ir 8 liepos žievės kibirėliai juose, klijinys ir kūdra, naudoti rūdos plovimui. Be to, rasta medžio anglies degimo bei laikymo duobės, 20-ties rudnių liekanos, kalvio žaizdras. Čia surinkta daugiau kaip 400 kg gargažių, rasta rudnių sienelių fragmentų, pūstuvų nuolaužų, kritės gabalas, geležinių dirbinių šlifavimo akmenys.

Viršutiniame kultūrinio sluoksnio horizonte C, datuojamame V-VIII a., buvo atrasta 10 sudegusių pastatų liekanos, židiniai, apie 3000 lipdytų puodų grublėtu ir lygiu paviršiumi šukių, geležinių įrankių bei papuošalų, akmeninių trintuvų, galastuvų ir kt.

1992-1999 metais buvo atlikti kai kurie laboratoriniai tyrimai – antropologiniai (kapinynas), dendrochronologiniai ir radioaktyviosios anglies (šulinys), palinologiniai (netoliese esantis užakęs ežeriukas), paleoosteologiniai (1992-1996 m. gyvenvietėje rastų gyvulių kaulų), metalografiniai (gargažių, kritės ir geležinių dirbinių).

2000, 2001 ir 2004 metais toliau buvo tyrinėjama Lieporių 1-sios gyvenvietės vakarinė dalis. 2004 metais Lieporių 1-oje gyvenvietėje buvo ištirtas 123 m² plotas: 105 m² 170 perkasoje, 103 m² 171 perkasoje bei 13 m² šurfluose, kurių buvo iš kasta 12, po 6 pietinėje ir šiaurinėje gyvenvietės pusėse. Tyrinėjimui buvo pasirinktas plotas į P ir V nuo 169 perkastos, tyrinėtos 2001 metais. Toliau buvo tyrinėtas gyvenvietės vakarinis pakraštys lomelės dugne ir P šlaite. Buvo iškastos 170 ir 171 perkasos, kurias skyrė 0,5 m pločio kontrolinė juosta nuo 169 perkastos. Aptiktas 10-70 cm storio kultūrinis sluoksnis, 3 pastatų liekanos, 2 iš jų su židiniais, 4 duobės, 1 židinytis gyvenvietės P pakraštyje, lipdytos keramikos šukių ir vienas sudužęs puodas grublėtu paviršiumi, molio tinko, šlako, akmeninių įrankių ir geležinių dirbinių fragmentų.

2005 metais toliau tyrinėtos duobės Nr. 124 ir 125. Jos atrastos ir pradėtos preparuoti 2004 metais, tačiau dėl didelės darbų apimties buvo užkonservuotos. Paaikškėjo, kad šulinys Nr. 5 buvo duobėje Nr. 125, o duobė Nr.124, tuščia. Šulinys buvo užkonservuotas, o jo tyrimas atidėtas, norint sukaupti daugiau lėšų ir kvalifikuotų specialistų komandą, pritaikyti naujausius tyrimo metodus.

2006 metais numatyta tęsti gyvenvietę tyrimus vakarų kryptimi, prie 2004 metais ištirtos 171 perkastos vakarinės sienos. 2004 metais šioje perkasoje buvo aptiktos 2 pastatų liekanos, vieno iš židinytis ištirtas tik dalinai. Numatoma ištirti 100 m² plotą.

Tyrinėjimai:

1. Kasinėjimo darbus atlikti 2005 07 19-2000 08 19.
2. Tyrimų vietoje iškasti 10x10m dydžio perkasą ir išpreparuoti jos kultūrinį sluoksnį
3. Užfiksuoti perkastos stratigrafiją ir kultūrinio sluoksnio radinius (braižymas, fotografavimas, aprašai).
4. Išsijoti tyrinėto ploto kultūrinio sluoksnio žemę ir surinkti visus radinius bei laboratorinius bandinius.
5. Atlikti pirminį radinių valymą, konservavimą bei markiravimą.

1. Išanalizuoti archeologinių tyrimų duomenis, apibendrinti rezultatus ir parašyti mokslinę ataskaitą.

Laboratoriniai tyrimai:

1. Perkasoje rastos organikos radioaktyviosios anglies tyrimai;
2. Gyvulių kaulų paleoosteologiniai tyrimai

Finansavimas:

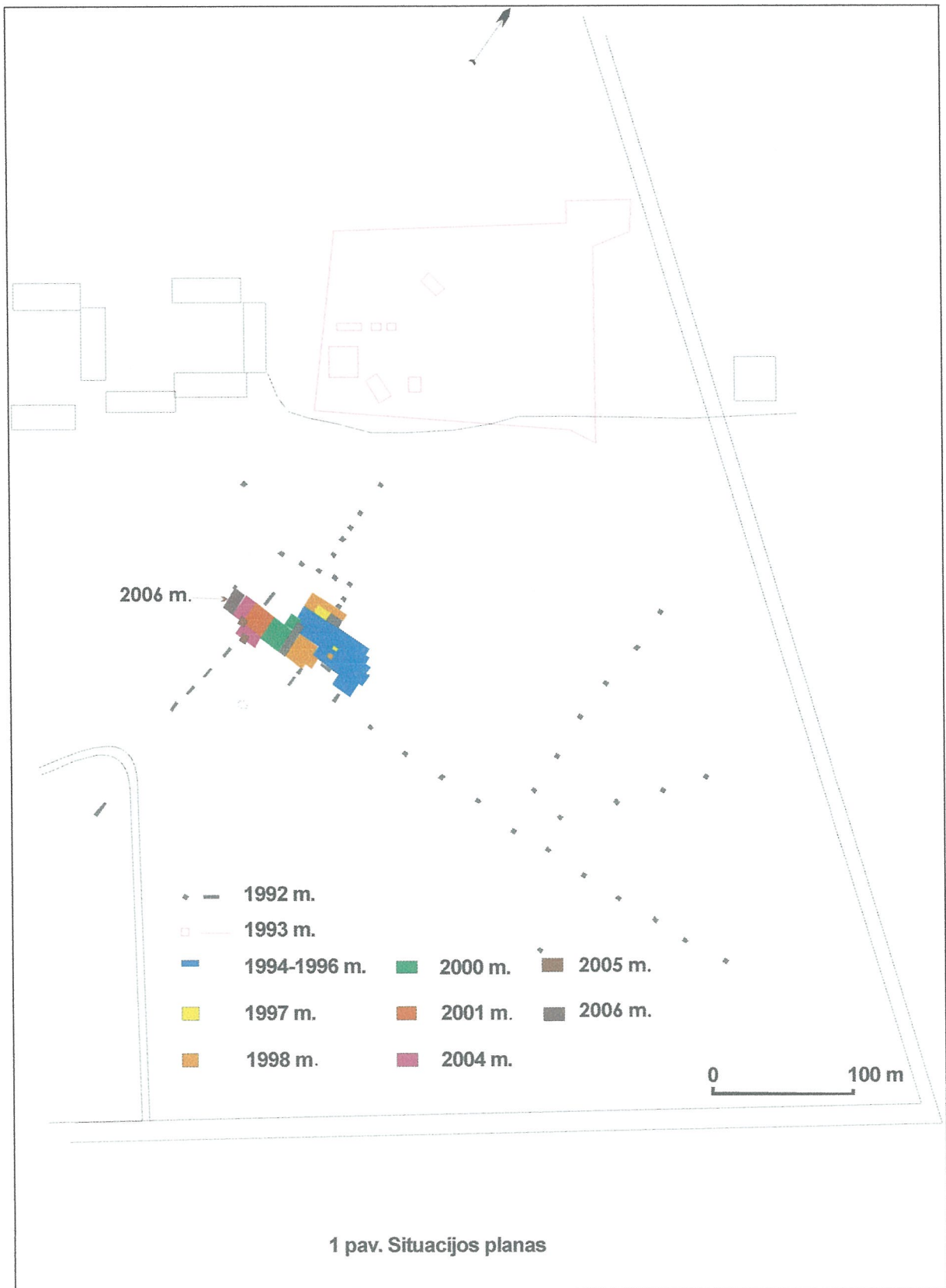
Lieporių archeologinių paminklų komplekso archeologinius tyrimus finansuoja Šiaulių miesto savivaldybė.

Priedai:

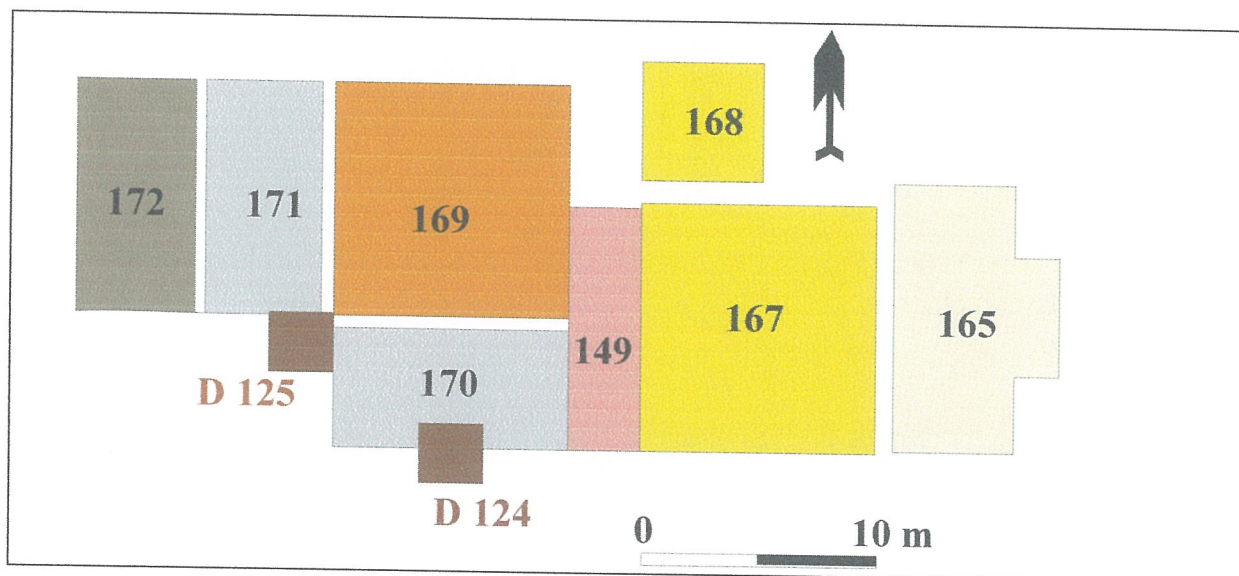
1. Lieporių 1-sios gyvenvietės situacijos planas.
2. Numatomų tyrinėti plotų planas.

Tyrimų programos autorė **Birutė Salatkienė**
Šiaulių universitetas, Humanitarinis F-tas, Istorijos katedra
P.Višinskio g. 38
76352, Šiauliai
tel. 841 595784
mob. 861440949
Faksas 841 43 27 48
E-paštas

Priedas Nr 1.

Priedas Nr.2. Numatomo tirti ploto vieta

172 – numatoma 2006 metų perkamos vieta

Leidimas galioja iki 2006-11-30

LEIDIMAS

vykdyti archeologinius tyrimus

2006-07-18 Nr.133
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. šis leidimas išduotas **B.Salatkienei** vykdyti Lieporių I senovės gyvenvietės (A654), Šiaulių m., **archeologinius tyrinėjimus,** taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų projektas: Archeologinių tyrimų Lieporių 1-ojoje IV-VIII a. gyvenvietėje (Šiauliai) 2006 metų programa, 2006-07-14, Nr.133.

Kontrolės skyriaus vedėjas

Mokslinės archeologinės komisijos
pirmininkui

2007-06 -28 Nr. 266

DĖL ARCHEOLOGINIŲ RADINIŲ PERDAVIMO

Archeologė Birutė Salatkienė Lieporių 1-osios senovės gyvenvietės 2006 metų tyrinėjimų metu surinktus archeologinius radinius, 42 vien., ir masinę medžiagą, jų aprašus, fotografijas bei tyrimų ataskaitą perdavė Šiaulių „Aušros“ muziejui.

Direktorius

Raimundas Balza

Juridinių asmenų registras
Kodas 190757036

Vytauto g. 89
LT-77155 Šiauliai

Tel. (8 41) 52 43 90
Tel./faks. (8 41) 52 69 33
El. p. ausros.muz@splius.lt
<http://www.siauliai.aps.lt/ausra>

AB Bankas „Hansabankas“ Šiaulių regiono sk.;
banko kodas 73000. Atsiskaitomosios sąskaitos:
biudžetinė LT 20 7300 0100 0240 7527
spec. lėšų LT 36 7300 0100 0240 7530
pavedimų LT 50 7300 0100 0240 7569